

Η Γνώση μας

Ε' Δημοτικού

Γραμματικές και
συντακτικές ασκήσεις

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ουσιαστικά ουδέτερου γένους σε -ο και -ι (οξύτονα-παροξύτονα-προπαροξύτονα) και η κλίση τους
- ☺ Εκφραστικοί τρόποι του μαθήματος είναι οι χαρακτηριστικές λέξεις ή οι φράσεις που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας ενός κειμένου, για να αποδώσει το νόημα, το μήνυμα του έργου του καλύτερα, να ομορφύνει το λόγο του και να τον κάνει πιο ευχάριστο στους αναγνώστες. Εκφραστικοί τρόποι είναι οι: μεταφορές, παρομοιώσεις, επαναλήψεις, εικόνες...
- ☺ Η μεταφορά είναι ένα σχήμα λόγου κατά το οποίο οι λέξεις που χρησιμοποιούμε για να εκφράσουμε μια έννοια δεν έχουν την πραγματική τους (κυριολεκτική) σημασία τους, αλλά διαφορετική. Π.χ. Έχει χρυσή καρδιά (είναι δηλαδή πολύ καλός άνθρωπος).
- ☺ Η παρομοίωση είναι ένα σχήμα λόγου κατά το οποίο, για να τονίσουμε μια ιδιότητα ενός προσώπου ή πράγματος, το θεωρούμε όμοιο με κάποιο άλλο που έχει την ίδια ιδιότητα σε μεγάλο βαθμό. Στην παρομοίωση χρησιμοποιούμε συχνά τη λέξη **σαν**. Π.χ. Αυτός είναι άκακος σαν αρνί....
- ☺ Εικόνα είναι η παράσταση που σχηματίζεται στη σκέψη ή τη φαντασία μας για ένα πρόσωπο, τοπίο ή γεγονός με τον προφορικό ή το γραπτό λόγο.
- ☺ Στην επανάληψη επαναλαμβάνουμε πάλι το ίδιο μέρος του λόγου (ουσιαστικό, επίθετο, επίρρημα...) για να εκφράσουμε καλύτερα ένα νόημα, κάποια συναισθήματα, για λόγους έμφασης....
- ☺ Λόγιες είναι οι λέξεις που υπήρχαν στην αρχαία ελληνική γλώσσα, χάθηκαν όμως για πολλούς αιώνες και χρησιμοποιήθηκαν αργότερα από τους λόγιους. Επίσης είναι οι λέξεις που δεν υπήρχαν στην αρχαία ελληνική, αλλά τις έπλασαν οι λόγιοι, όταν τις χρειάστηκαν, από λέξεις αρχαίες ή από στοιχεία τους. Π.χ. γυμνάσιο, ακαδημία...
- ☺ Λαϊκές είναι οι λέξεις που χρησιμοποιούνται από το λαό και προέρχονται είτε από την αρχαία ελληνική γλώσσα είτε από ξένες γλώσσες Π.χ. γη, Θεός μπρίκι...

Ασκήσεις

1) Συμπλήρωσε τη γενική ενικού και πληθυντικού των ουσιαστικών:

Ονομαστική	Γεν. Ενικού	Γεν. Πληθυντικού
το όργανο
το παιδί
το πρόσωπο
το οικόπεδο
το σίδερο
το φουγάρο
το σαγόνι
το τοπίο
το μπράτσο
το βράδυ

2) Ταξινόμησε τα παρακάτω ουδέτερα ουσιαστικά στην κατάλληλη στήλη:
αγόρι, κλείσιμο, κορίτσι, υπόγειο, σκοτάδι, γράψιμο, βήμα, έπιπλο, καντήλι,
αυτί, χωριό κτίριο, μάγουλο, νησί, πλοίο, χρώμα, κουτί, λουλούδι

Οξύτονα	Παροξύτονα	Προπαροξύτονα
---------	------------	---------------

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ισοσύλλαβα.....
.....

Ανισοσύλλαβα.....
.....

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Προτάσεις επιθυμίας λέγονται οι προτάσεις με τις οποίες θέλουμε να εκφράσουμε αυτό που επιθυμούμε ή θέλουμε να γίνει, να δώσουμε μία ευχή, να προτρέψουμε, να παρακαλέσουμε, να προστάξουμε κάποιον να κάνει ή να μην κάνει κάτι, να εκφράσουμε μία αμφιβολία... Αυτές οι προτάσεις συνήθως αρχίζουν με τις εκφράσεις: Θα ήθελα να..., Μακάρι να..., Θα προτιμούσα..., ας μπορούσα.....
- ☺ Το ονοματικό και ρηματικό μέρος μιας πρότασης
- ☺ Κύρια και κοινά ονόματα
- ☺ Κοσμητικά επίθετα λέγονται τα επίθετα που κοσμούν, στολίζουν το λόγο και κάνουν μια περιγραφή πιο ζωντανή και μια εικόνα πιο όμορφη και παραστατική. Π.χ. καταγάλανος ουρανός...

Ασκήσεις

3) Να υπογραμμίσεις το ονοματικό μέρος και να κυκλώσεις το ρηματικό:

Το λιοντάρι είναι άγριο ζώο.

Απαγορεύεται το κάπνισμα.

Αυτός είναι πονηρός.

Εσείς είστε βιομήχανοι.

Οι αμυγδαλιές άνθισαν.

Το παιχνίδι αυτό είναι επικίνδυνο.

Η Αργυρώ είναι γυμνάστρια.

Ο Βενιζέλος ήταν πολιτικός.

Τα αηδόνια κελαηδούν γλυκά.

Η βροχή σταμάτησε.

Ο ήλιος φώτισε τη γη.

Ο ουρανός έγινε κατασκότεινος.

Ο κόσμος έχει αλλάξει.

Ο γέρος κοίταζε ήρεμα.

Φυσούσε ένας αέρας που ξερίζωνε τα δέντρα.

Πιο κει υπήρχε βάλτος με στεκούμενα νερά.

Της νύχτας τα καμώματα τα βλέπει η μέρα και γελά.

Ο Πέτρος, ο πρόεδρος της τάξης, είναι δραστήριος.

4) Ξαναγράψε σωστά το κείμενο βάζοντας κεφαλαία στα κύρια ονόματα:

Ο γιώργος και η άννα γιόρτασαν το πάσχα στην πατρίδα τους στην άκρη ελασσόνας. Έφυγαν από την αθήνα τη μεγάλη δευτέρα. Πέρασαν από τη λαμία, το δομοκό και τη λάρισα. Όταν έφτασαν στο χωριό, τους περίμενε ο παππούς κι η γιαγιά. Τις μέρες των διακοπών επισκέφτηκαν τα μετέωρα και τα χωριά του πηλίου.

.....
.....
.....
.....

5) Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις επιθυμίας:

Πόθος του ήταν να

Πόσο θα ήθελαν

Ας ήταν να μπορούσα.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Σύνθετα με το υπέρ

☺ Η προσωποποίηση είναι ένα σχήμα λόγου κατά το οποίο αποδίδουμε ανθρώπινα γνωρίσματα, όπως ομιλία, σκέψεις, συναισθήματα, σε άψυχα πράγματα ή ζώα. Π.χ. Το πουλάκι χαιρέτησε χαρούμενο το καλοκαίρι.

Ασκήσεις

6) Χρησιμοποιώντας το υπέρ και τις παρακάτω λέξεις να σχηματίσεις σύνθετα:

άνθρωπος πλήρης

αφθονία	αστικός
φορτώνω	βολικός
θερμαίνομαι	τονίζω
παραγωγή	νικώ
δύναμη	ήχος
έχω	κατανάλωση

7) Να υπογραμμίσεις με μπλε τα ονοματικά και με κόκκινο τα ρηματικά μέρη των προτάσεων:

Τα παιδιά παίζουν χαρούμενα.
 Η ειρήνη φέρνει ευτυχία και χαρά.
 Η σημαία κυματίζει περήφανα.
 Η μητέρα είναι κακόκεφη.
 Οι μαθητές πήγαν εκδρομή.
 Η χθεσινή βροχή ήταν πολύ χρήσιμη.
 Όλοι πρέπει να προστατεύουμε το περιβάλλον.
 Η θάλασσα λέγεται και λεβεντοπνίχτρα.
 Η Δημοκρατία είναι το καλύτερο πολίτευμα.
 Ο καιρός είναι πολύ άσχημος.
 Τα παιδιά κάνουν περίπατο στην ακροποταμιά.

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Κατηγορούμενο
- ☺ Συνδετικό ρήμα
- ☺ Αλφαβητική σειρά των λέξεων
- ☺ Παρώνυμα - Τονικά παρώνυμα
- ☺ Διάκριση των άρθρων της-τις

Ρήματα που χρησιμοποιούνται ως **συνδετικά** είναι: είμαι, φαίνομαι, βρίσκομαι, γεννιέμαι, μένω, λογαριάζομαι, αποδεικνύομαι, ονομάζομαι, καλούμαι, νομίζομαι, θεωρούμαι, δείχνομαι, μοιάζω, εκλέγομαι, διορίζομαι, παρουσιάζομαι, αναγνωρίζομαι, καταντώ, περνιέμαι...

Ασκήσεις

8) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ο αδερφός μου υπηρετεί φαντάρος.
Ο Πέτρος έγινε δάσκαλος.
Το ποτάμι είναι βαθύ.
Η σκάλα ήταν ξύλινη.
Ο πατέρας μου εκλέχτηκε δήμαρχος.
Ο Βαγγέλης θεωρείται ήσυχο παιδί.
Το σχολείο είναι πολύ μεγάλο.
Τον κλόουν τον έλεγαν Μπόζο.

Συνδ. ρήμα	Κατηγορούμενο

9) Βάλε σε αλφαβητική σειρά τις λέξεις:

αργυρός, αργοκίνητος, αργόστροφος, αργία, αργοσβήνω, αργοπορώ

.....

λογικός, λογικεύομαι, λόγια, λογιστήριο, λογιστής

.....

10) Γράψε τα παρώνυμα των παρακάτω λέξεων:

μεταλλείο.....	χορός.....	αμυγδαλιά.....
αρματολός.....	θεωρεία.....	σύριγγα.....
επέτειος.....	σχολείο.....	σφαγείο.....
ωραίος.....	γέλιο.....	στήλη.....
γενναία.....	πεινώ.....	γιαλός.....
κάμαρα.....	στερώ.....	χώρος.....

11) Σχημάτισε τα τονικά παρώνυμα:

θέα	βάτος.....	βάλτος.....
μάγια.....	θόλος.....	μονάχος.....
ώμος	δίπλα.....	έκτος.....
γέρνω.....	γέρος.....	νόμος.....

12) Βάλε το σωστό άρθρο στις προτάσεις:

.....γιαγιάς γιαγιάδες μητέρας

.....μητέρες
..... αστραπές
.....σπηλιάς

.....μανάδες
.....πέρδικας
.....σπηλιές

.....αστραπής
.....πέρδικες

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Τα ρήματα α' και β' συζυγίας
- ☺ Τα ρήματα παίρνω και περνώ
- ☺ Τα είδη της ομοιοκαταληξίας: Η ζευγαρωτή, στην οποία ομοιοκαταληκτούν ο πρώτος στίχος με το δεύτερο, ο τρίτος με τον τέταρτο..... Η πλεχτή, στην οποία ομοιοκαταληκτεί ο πρώτος στίχος με τον τρίτο, ο δεύτερος με τον τέταρτο..... Η σταυρωτή, στην οποία ομοιοκαταληκτεί ο πρώτος στίχος με τον τέταρτο και ο δεύτερος στίχος με τον τρίτο.

Ασκήσεις

13) Συμπλήρωσε τα κενά με το σωστό τύπο των ρημάτων παίρνω και περνώ στο σωστό χρόνο:

- * Πού το καλοκαίρι;
- * Δρόμο δρόμο αφήνει.
- * Δεν κυρα-Μαρία, δεν, δεν
- όλοι μας αξέχαστες στιγμές στην εκδρομή του σχολείου μας.
- * Εσείς από το σπίτι;
- * Τον κάθε φορά μαζί μας γιατί είναι μωρό και κλαίει.
- * Δεν τον είδαμε καλά και τονγια άλλον.
- * Αυτά που είπε εμείς τα για αστείο.
- * Αυτός δεν χαμπάρι από τίποτα.

14) Γράψε τα παρακάτω ρήματα στη συζυγία που ταιριάζουν:

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Συνώνυμα - Ταυτόσημα - Παρώνυμα
- ☺ Οικογένειες λέξεων
- ☺ Υπερβολή λέγεται το σχήμα κατά το οποίο αναφέρουμε κάτι που ξεπερνά τα όρια του πραγματικού και του συνηθισμένου, για να προκαλέσουμε ισχυρή εντύπωση. Π.χ. Σχίστηκε ο ουρανός στα δύο...

Ασκήσεις

16) Γράψε δίπλα από κάθε λέξη τη συνώνυμή της από την παρένθεση:

(αγναντεύω, ενδύματα, ασχολία, κέρδος, παραλία, διακόσμηση, πολυθρόνα, άλαλος, αστείος, γειτονιά, παλιός, περπατώ)

βλέπω	ακρογιαλιά
όφελος	ρούχα
δουλειά	κάθισμα
βαδίζω	στόλισμα
αρχαίος	κωμικός
συνοικία	άφωνος

17) Ένωσε τα παρακάτω ταυτόσημα:

γρύλος	απίδι	Ι	άλογο	σκεπή
γίδα	καλαμπόκι	Ι	στέγη	σελήνη
αχλάδι	κασίκα	Ι	άσπρος	ίππος
αραποσίτι	πετεινός	Ι	φεγγάρι	κόκκινος
πόρτα	τριζόνι	Ι	ερυθρός	άρτος
κόκορας	θύρα	Ι	ψωμί	λευκός

18) Γράψε τις παρακάτω λέξεις στις οικογένειες που ανήκουν:

✂ τυχερός, άτυχος, τοιχοκολλώ, μαντρότοιχος, ευτυχία, επιτυχία, εντοιχίζω, μεσότοιχος, δυστυχία, τοιχογραφία, τοιχοκόλληση, περιτειχίζω, τυχοδιώκτης

ο τοίχος

.....
ΤΟ ΤΕΪΧΟΣ

.....
Η ΤΥΧΗ

.....
✧ έκκληση, κλειδί, εκκλησία, κλειδωνιά, κλειδαριά, κλιτός, άκλιτος, κλεισούρα, κλεισμένος, προσκεκλημένος, κατάκλιση, παράκληση, κλίνω, πρόσκληση, έκλιση

.....
κλίση

.....
κλήση.....

.....
κλείνω.....

.....
✧ φυλλάδιο, βιβλιόφιλος, φυλλοβόλος, εμφύλιος, φιλία, φυλλωσιά, ετερόφυλος, φυλλάδα, φιλικός, φιλαράκος, φύλλωμα, φιλενάδα, φυλετικός

.....
Το φύλλο

.....
Το φύλο

.....
ο φίλος

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ενεργητική και παθητική μετοχή
- ☺ Οι διαθέσεις των ρημάτων
- ☺ Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα

Μετοχή παρακειμένου παθητικής φωνής	
Καταλήξεις ρημάτων	Καταλήξεις μετοχών
-ώνω ΤΕΝΤΩΝΩ	-εμένος ΤΕΝΤΩΜΕΝΟΣ
-αίνω ΜΑΘΑΙΝΩ	-ημένος ΜΑΘΗΜΕΝΟΣ
-εύω ΜΑΖΕΥΩ	-εμένος ΜΑΖΕΜΕΝΟΣ
-ζω ΠΟΤΙΖΩ	-σμένος ΠΟΤΙΣΜΕΝΟΣ
-ύνω ΜΟΛΥΝΩ	-υσμένος ή -υμένος ΜΟΛΥΣΜΕΝΟΣ, ΝΤΥΜΕΝΟΣ
-ώ (β' συζυγία) ΝΙΚΩ, ΤΡΑΓΟΥΔΩ, ΚΡΕΜΩ	-ημένος ή -ισμένος ή -ασμένος ΝΙΚΗΜΕΝΟΣ, ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΜΕΝΟΣ, ΚΡΕΜΑΣΜΕΝΟΣ
-πω, -βω, -φω, -πτω ΚΡΥΒΩ, ΒΑΦΩ	-μμένος ΚΡΥΜΜΕΝΟΣ, ΒΑΜΜΕΝΟΣ

Ασκήσεις

19) Γράψε τις ενεργητικές μετοχές των ρημάτων:

τρέχω	γράφω
διαβάζω	παίζω
σηκώνω	χτίζω
δίνω	πλένω
χάνω	ντύνω
θαμπώνω	αγαπώ
κεντώ	κυβερνώ

κυνηγώ	νικώ
ρωτώ	τιμώ
τρυπώ	χαιρετώ
χτυπώ	αδικώ

20) Γράψε τις παθητικές μετοχές των ρημάτων:

Χάνομαι	ζεσταίνω
αυξάνω	ζηλεύω
αναγκάζω	ακουμπώ
ακουμπώ	αρρωσταίνω
κατακτώ	γράφω
κρύβω	σκύβω
κόβω	τρίβω
βλάπτω	καλύπτω
θλίβομαι	στρίβω

21) Γράψε τα παρακάτω ρήματα στην κατάλληλη στήλη:

γράφουν, οργώνει, φωτίστηκε, σηκώνομαι, λύθηκε, κοιμάται, ντύνομαι, πεινάει, χτενίζεται, μαγειρεύει, τρέχω, ξεκουράζεσαι, βράχηκε, δένω, δέθηκε, γράφω, γράφομαι, κάθομαι, τλαιπωρήθηκε

Ενεργητική διάθεση	Παθητική διάθεση	Μέση διάθεση	Ουδέτερη διάθεση

22) Γράψε τα παρακάτω ρήματα στην κατάλληλη στήλη:

ζωγραφίζει, φτιάχνει, έρχομαι, βαδίζω, κλαδεύει, κελαηδούν, χορεύει, βόσκουν, έσπασε, οργώνει, τραγουδούν, ράβει, παίζουν, ετοιμάζει

Μεταβατικά

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Αμετάβατα

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Οι φωνές των ρημάτων

☺ Παράγωγα ρήματα από ονόματα

Ασκήσεις

23) Να γράψεις τα παράγωγα ρήματα των παρακάτω ονομάτων:

αρχή	αφρός
ρυθμός	καπνός
γύρος	γόνατο
ζάλη	σκούπα
τροχός	αέρας
κίτρινος	κόκκινος
μαύρος	δροσιά
κλειδί	καρφί
βίδα	σίδερο
τρύπα	θυμός
διπλός	μάλωμα
ελεύθερος	αυλάκι
θάλασσα	ζεστός
μακρύς	σκούρος
ακριβός	κοντός
παχύς	ξηρός
πλατύς	υγιής
σημάδι	πίστη
γείτονας	σύντροφος

μάγος	χρήσιμος
βραβείο	ταξίδι
κλαδί	φόνος
βασιλιάς	φωνή
δόξα	λίμνη
δοκιμή	όνομα
φωλιά	μάτι
αγκαλιά	κόπος
αντάρα	νερό
πέτρα	μόσχος
άγκυρα	λίθος
ακτίνα	γλέντι
μέθη	φτερό
ιδρώτας	λάμψη

24) Να μετατρέψεις τις προτάσεις από την ενεργητική στην παθητική φωνή και αντίστροφα:

Αυτός βράχθηκε από την ξαφνική βροχή.

.....

Ο Νίκος ετοιμάζεται για το ταξίδι.

.....

Ο Γιάννης γράφεται στο σχολείο από το διευθυντή.

.....

Η βροχή ξέπλυσε τα δέντρα.

.....

Η Νεκταρία ξύνει το μολύβι της.

.....

Ο γεωργός οργώνει το χωράφι του.

.....

25) Γράψε τα παρακάτω ρήματα στην παθητική φωνή:

γράφω	ονομάζω
ντύνω	σκεπάζω
καλώ	σηκώνω
πληρώνω	ετοιμάζω
φορτώνω	μοιράζω

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Ο Ενεστώτας ενεργητικής και παθητικής φωνής

☺ Συνδετικά ρήματα

Ασκήσεις

26) Συμπλήρωσε με -ε ή -αι:

Η γιαγιά χαίρετ..... όταν έρχετ..... η εγγονή της.

Τι γράφετ..... εκεί παιδιά;

Η έκθεση πρέπει να γράφετ..... με προσοχή.

Όποιος βιάζετ..... σκοντάφτει.

Κάθε τέσσερα χρόνια εκλέγετ..... κυβέρνηση.

Πρέπει πάντα να πλένουμ..... τα χέρια μας πριν από το φαγητό.

Σε μία εβδομάδα τελειώνουμ..... το σχολείο.

Ό,τι γράφετ..... στον πίνακα πρέπει να το αντιγράφετ..... με προσοχή στο τετράδιό σας.

Να σκάβετ..... πιο συχνά τον κήπο σας.

Φοβάμ..... πως κάνουμ..... λάθος.

Εργάζοντ..... πολύ σκληρά και κερδίζουν..... πολλά χρήματα.

27) Κλίνε τα παρακάτω ρήματα στον Ενεστώτα της ενεργητικής και παθητικής φωνής: σηκώνω-σηκώνομαι, πλένω-πλένομαι, γράφω-γράφομαι

Ενεστώτας

Ενεργητική φωνή

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Παθητική φωνή

.....
.....

.....
.....
.....
.....

28) Βάλε σε αλφαβητική σειρά τις λέξεις:

παρακάτω, Παρασκευή, πατέρας, παλαιολόγος, παλιομοδίτικος, παπαρούνα, παντελόνι, παρουσιάζω

.....
.....

29) Γράψε τις οικογένειες των παρακάτω λέξεων:

θάλασσα

βάρκα

ψαράς

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Ο Παρατατικός και ο Αόριστος της Ενεργητικής φωνής α' και β' συζυγίας

☺ Ενεστώτας Παθητικής φωνής β' συζυγίας α' τάξης

Ασκήσεις

30) Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα:

<i>Ενεστώτας</i>	<i>Παρατατικός</i>	<i>Αόριστος</i>

καθαρίζω		
διαβάζω		
διώχνω		
φωνάζω		
αρπάζω		
πληρώνω		
γυρίζω		
φροντίζω		
βοηθώ		
χτυπώ		
σκάβω		
νικώ		
κοιτάζω		
κόβω		
φτιάχνω		
βάζω		

31) Σχημάτισε σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό τα αχώριστα μόρια:

α-

γνωστός	δυνατός
κατάλληλος	βάσιμος
κατανοητός	ρυθμός
γραφτός	σκοπός
ύπνος	γελαστός
ψυχή		

αν-

άξιος	έτοιμος
ισχυρός	ήσυχος
ικανός	επίκαιρος
αρμόδιος	ήλιος
ίσος	έντιμος
ορθογράφος		

ανα- (αρχαία πρόθεση)

γνωρίζω	δασώνω
βράζω	σηκώνω
θερμαίνω	δουλειά

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Ο Παρατατικός της παθητικής φωνής

☺ Μετοχές παθητικού παρακειμένου σε -μένος και -έμενος

Ασκήσεις

33) Να γράψεις τον παρατατικό της παθητικής (στον ίδιο αριθμό και πρόσωπο) των παρακάτω ρημάτων:

<u>Ενεστώτας</u>	<u>Παρατατικός</u>
φοβάται
σηκωνόμαστε
θλίβονται
τραβιόμαστε
κοιμάστε
χτυπιούνται
ονειρεύεστε
λούζεσαι

34) Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ		ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	
<i>ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ</i>	<i>ΜΕΤΟΧΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ</i>	<i>ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ</i>	<i>ΜΕΤΟΧΗ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ</i>
παιδεύω	παιδεύοντας	παιδεύομαι	παιδεμένος
βλάπτω			
ξεθαρρεύω			
Βάφω			
Κλέβω			
Ψήνω			
σκάβω			
Λιώνω			
Χάνω			
Λύνω			
κλαδεύω			

αγριεύω			
αθροίζω			
Τρίβω			
μαγεύω			

35) Γράψε τα παρώνυμα των παρακάτω λέξεων:

παίρνω	γελοίο
στύλος	νιφάδα
χώρος	φίλη
σχολείο	χυλός
ωφελώ	άργυρος
στύλοι		

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Αρχαιοκλήτα ρήματα σε -ομαι (β' συζυγίας - β' τάξης)
- ☺ Παράγωγα ουσιαστικά από ρήματα, επίθετα, και ουσιαστικά

Ασκήσεις

36) Κλίνει τα ρήματα αδικούμαι και συνεννοούμαι στους παρακάτω χρόνους:

Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος
αδικούμαι
.....
.....
.....
.....
.....
Παρακείμενος	Ενεστώτας	Παρατατικός
.....	αδικούμαι

.....
.....
.....
.....
.....

Αόριστος

Παρακείμενος

.....
.....
.....
.....
.....
.....

37) Σχημάτισε τους παρακάτω χρόνους των ρημάτων της παθητικής φωνής στο ίδιο πρόσωπο:

Ενεστώτας

Παρατατικός

Αόριστος

ταλαιπωρούμαστε

.....

εξαιρείσαι

.....

εξαιρούνται

.....

απασχολούνται

.....

διατηρούμαι

.....

δικαιολογείται

.....

απειλούμαι

.....

38) Σχημάτισε ουσιαστικά από τα παρακάτω ρήματα:

φοιτώ

.....

ιδρύω

.....

νομοθετώ

.....

τραγουδώ

.....

πολεμώ

.....

δανείζω

.....

θερίζω

.....

διαφημίζω

.....

ψέλλω

.....

πλάθω

.....

παίζω

.....

εισπράττω

.....

ρητορεύω

.....

κοσμοκρατώ

.....

βάφω

.....

συγγράφω

.....

κουρεύω

.....

μεταφέρω

.....

γράφω

.....

αποστέλλω

.....

39) Σχημάτισε ουσιαστικά από τα παρακάτω ουσιαστικά:

άντρας	δέντρο
ελάφι	κοπέλα
άγγελος	βροχή
πηγή	αδερφή
μητέρα	κόσμος
κήπος	ύπνος
χωράφι	κουτάλι
ψαλίδι	δάχτυλο

40) Σχημάτισε ουσιαστικά από τα παρακάτω επίθετα:

έξυπνος	χοντρός
σκληρός	πράσινος
άγριος	νόστιμος
άξιος	δίκαιος
καλός	ιερός
μεγάλος	χριστιανός
αρμυρός	γλυκός
πικρός	τίμιος
σπουδαίος	αθώς

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Ο Αόριστος των ρημάτων παίρνω, πηγαίνω, βρίσκω

☺ Ουδέτερα σε -ι και -υ

Ασκήσεις

41) Να κλίνεις τα ρήματα παίρνω, πηγαίνω, βρίσκω στον Ενεστώτα και Αόριστο:

Ενεστώτας

.....

.....
.....
.....
.....
.....

Αόριστος

.....
.....
.....
.....
.....
.....

42) Συμπλήρωσε τις παρακάτω λέξεις με ι ή υ:

παιδ...ά	ζυγ...ζω	δór... ξεσταχ...άζω	καράβ...	
δάκρ...	χιόν...	δάκρ...α	δορ...φόρος	δίχτ...
βράδ...	οξ...γόνο	βραδ...άζει	στάχ...α	
βραδ...νή	μάτ...	οξ...		

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική και αντίστροφα

Ασκήσεις

43) Μετέτρεψε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική και αντίστροφα:

◆ Ο μηχανικός επισκεύασε το αυτοκίνητο.

.....

◆ Ο πάγος κατέστρεψε τις καλλιέργειες.

.....

◆ Το τσουχτερό κρύο έκλεισε τα παιδιά στα σπίτια τους.

.....

◆ Τα δέντρα ξεριζώθηκαν από το δυνατό άνεμο.

.....

◆ Η πόλη σκεπάστηκε από το νέφος.

.....

◆ Το μυστήριο λύθηκε από τους επιστήμονες.

.....

◆ Η μητέρα ετοιμάζει το τραπέζι.

.....

◆ Ο δάσκαλος τιμώρησε το μαθητή.

.....

◆ Τα σύννεφα σκέπασαν τον ουρανό.

.....

◆ Ο βοσκός κουρεύει τα πρόβατα.

.....

◆ Η κορυφή του βουνού σκεπάστηκε από χιόνια.

.....

◆ Το καράβι βυθίστηκε από τα πελώρια κύματα.

.....

◆ Η σημαία σκίστηκε από τον άνεμο.

.....

◆ Το κτίριο σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα.

.....

◆ Οι ξυλοκόποι κόβουν δέντρα.

.....

◆ Η πυρκαγιά κατέστρεψε τελείως το δάσος.

.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Ταυτόσημα - συνώνυμα - αντίθετα

Ασκήσεις

44) Γράψε τα αντίθετα των λέξεων:

έξοδος	χαίρομαι
μακρύς	άνοδος
δυνατός	πόλεμος
ανατολή	ηθικός
επιτρέπω	νίκη
κοντός	γραπτός
δικαίωμα	άφιξη
έναρξη	αυξάνω
επαινώ	επιεικής
χορτάτος	ελαφριά
νιάτα	μεγάλος
πολλά	ανατολή
νύχτα	χειμώνας
ακριβός	άγριος

45) Σημείωσε δίπλα απ' τα ζευγάρια αν είναι συνώνυμα, ταυτόσημα ή αντίθετα:

σελήνη - φεγγάρι	ταυτόσημα
περίεργος - παράξενος
ωραίος - άσχημος
ίππος - άλογο
δίκαιος - άδικος
δρόμος - οδός
ξεχνώ - λησμονώ
ευτυχία - δυστυχία
καράβι - βαπόρι
δειλός - γενναίος
σκέπτομαι - συλλογίζομαι
οικία - σπίτι
είσοδος - έξοδος

επιτυχία - αποτυχία
βαστώ - κρατώ
ρύπανση - μόλυνση
γεμάτο - άδειο
στολίδι - διακοσμητικό
πάνω - κάτω
σιγή - ησυχία
σκέπη - στέγη
χούφτα - φούχτα
αχός - ήχος
φραγή - φράχτης
μουσκεύω - στεγνώνω
κούφιος - συμπαγής

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ρήματα σε -ίνω, -ήνω, -ύνω, -είνω
- ☺ Σύνθετες λέξεις με λόγια αχώριστα μόρια
- ☺ Περίφραση έχουμε όταν χρησιμοποιούμε πολλές λέξεις για να διατυπώσουμε μια απλή έννοια, ενώ μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε μία λέξη (μονολεκτικά) π.χ. Η Θεά της ομορφιάς - η Αφροδίτη

Ασκήσεις

46) Γράψε κάθε περίφραση μονολεκτικά:

(γη, Κολοκοτρώνης, νερό, περιστέρι, βροχή, σαλιγκάρι, Οδυσσέας, Διόνυσος, πετρέλαιο, λιοντάρι, Αθηνά, αετός)

η Θεά της σοφίας
ο βασιλιάς των ζώων

μαύρος χρυσός
γιος της βροχής
πουλί της ειρήνης
βασιλιάς των πουλιών
κόρη του σύννεφου
λευκός άνθρακας
Θεός του κρασιού
βασιλιάς της Ιθάκης
γέρος του Μοριά

47) Σχημάτισε σύνθετες λέξεις με τα παρακάτω λόγια αχώριστα μόρια ως πρώτο συνθετικό τους:

αμφι-

βίος	δρόμος
κυρτός	κοίλος
λεγόμενος	θέατρο
ταλαντεύομαι		

αρχι-

δικαστής	στρατηγός
εργάτης	ιερέας
συντάκτης	επίσκοπος
ληστής	κλέφτης

δια-, δι-

σώζω	σύρω
κηρύττω	έξοδος
σκορπίζω	ταραχή
έθνος	έρχομαι

διχο-

γνώμη	τέμνω
-------	-------	-------	-------

δυσ-

κίνηση	οσμή
πίστη	μοίρα
μορφή		

ΕΙΣ-

ακούω
φέρω
πράκτορας

άγω
οδός

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ρήματα που σχηματίζουν τον αόριστο σε -ειρα και -υνα
- ☺ Περιεκτικά ή περιληπτικά ουσιαστικά

Ασκήσεις

48) Γράψε τα περιεκτικά ουσιαστικά που παράγονται από τα παρακάτω ουσιαστικά:

άμμος	πλατάνι
ποτάμι	πεύκο
ελιά	αμπέλι
στρατός	ξένος
όρνιθα	περιστέρι
μέλισσα	σκύλος
συγγενής	άρχοντας
άχυρα	καλάμια
αμυγδαλιές	πορτοκαλιές

49) Συμπλήρωσε τα κενά των ρημάτων με **ι, η, υ, ει**:

Πρότ...νε στους μαθητές να κλ...νουν μερικά ρήματα για εξάσκηση.
Μην αφ...ν...ς το παιδί να π...νει κρασί.
Μου δ...νει χρήματα για να επεκτ...νω την επιχείρηση.
Μην αφ...νετε τα παιδιά να περ...μένουν.
Η γυναίκα ξεντ...θ...κε, έκλ...σε την τηλεόραση και άσβ...σε το φως.
Μην ξ...νεις την πληγή γιατί θα την μολ...νεις.

50) Γράψε το ίδιο πρόσωπο του Αορίστου των παρακάτω ρημάτων:

Ενεστώτας

Αόριστος

ενθαρρύνεις
κονταίνουν
σκουραίνει
πλένουμε
επιβαρύνετε
πλαταίνουν
μένει
δέρνετε
γέρνεις
φέρνουμε
σπέρνει
γδέρνουν
σέρνουν
παίρνουμε

51) Συμπλήρωσε με το σωστό ε ή αι και βάλε τόνους:

Κλ.....ω	δ.....νω	αναπν.....ω	φτ.....ω
δ.....ρνω	μ.....νω	ομορφ.....νω	πλ.....νω
χορτ.....νω	παχ.....νω	λ.....ω	λιπ.....νω
Φτ.....ω	σκληρ.....νω	καταφ.....ρνω	επιπλ.....ω
σπ.....ρνω	κατακ.....ω	περιμ.....νω	π.....ρνώ
π.....ρνω	ακριβ.....νω	συρρ.....ω	λεπτ.....νω

52) Συμπλήρωσε τα ρήματα με το σωστό ι, η, υ, ει και βάλε τόνους:

Ψ.....νω	αφ.....νω	εμ.....να	μεθ.....σα
επλ.....να	βγ.....κα	τραγουδ.....σα	στ.....νω
κλ.....νω	ομορφ.....να	εσ.....ρα	σκαλ.....σα
χαρ.....τε	ποτ.....στε	σβ.....νω	π.....νω
εσπ.....ρα	ποτ.....σα	εγ.....ρα	σταθ.....τε
κρ.....νω	ζήτ.....σα	χοντρ.....να	μπ.....κα
ζητ.....στε			

53) Μετέτρεψε την ενεργητική σύνταξη των ρημάτων σε παθητική:

♦ Η φωτιά κατέστρεψε όλο το χωριό.

.....

◆ Το σκάψιμο του κήπου κούρασε πολύ τον παππού.

.....

◆ Το ρετσίνι βρόμισε το πρόσωπό του.

.....

◆ Η μητέρα έκαψε το φαγητό.

.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Συλλαβισμός

Ασκήσεις

54) Να συλλαβίσεις τις λέξεις:

αετός	ήρωας
αέρας	άορατος
αορτή	έχω
παρακαλώ	παθήματα
λαχαναγορά	πατέρας
κυνηγώ	αποχωρώ
άλογο	πεπόνι
καραμέλα	δείχνω
λάσπη	χιλιόμετρο
άνθη	άγαλμα
οργή	βαθμός
ύποπτος	κοφτερός
ατμός	άφθονος

όρκος	δισταγμός
εχθρός	ισθμός
άστρο	αστραπή
σφυρίχτρα	αισχρός
άνθρωπος	εκστρατεία
νεραντζιά	αντρικός
μάντρα	άμμος
λάκκος	θάλασσα
συλλαβή	κόκκινο
θάρος	ιππικό
πολλά	άρρωστος
Ελλάδα	μαλλιά
σύννεφο	κυπαρίσσι
φυλλοβόλο	αυγή
ευγένεια	παύση
ρόιδι	γάιδaros
οικογένεια	είμαι
υιοθεσία	αηδόνι
αυλόγυρος	αμπέλι
πέντε	έγκυος
μπουμπούκι	αγκώνας
λάμπα	μάγκας
τζιτζικας	κοτσάνι
επιβάλλω	συμμαθητής
παρασέρνω	ατμομηχανή
εισπράκτορας	γλαροπούλι
ανεμοθύελλα	καληνύχτα
μικρόφωνο	περίγραμμα
αναθέτω	διασώζω
βορειοδυτικά	θαλασσόλυκος
νυχτοπερπατώ	περιδιαβαίνω
αμφίδρομος		

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ρήματα σε -εύω και -άβω
- ☺ Παράγωγα θηλυκά ουσιαστικά από ρήματα σε -εύω και ρήματα β' συζυγίας

Ασκήσεις

55) Γράψε τον παθητικό αόριστο και τις παθητικές μετοχές των ρημάτων:

Ρήματα	Παθητικός αόριστος	Παθητική μετοχή
κλαδεύω
θεραπεύω
ληστεύω
θάβω
ανάβω
σκάβω
παύω
αναπαύομαι
ξοδεύω
ξενιτεύω
βραβεύω
πονηρεύω
μαγεύω
μαγειρεύω
λατρεύω
νοθεύω
κλέβω
γοητεύω

56) Να γράψεις τα παράγωγα θηλυκά ουσιαστικά από τα παρακάτω ρήματα σε -εύω:

σοδεύω	δουλεύω
κλαδεύω	γιατρεύω
ζητιανεύω	ξενιτεύω
πονηρεύω	νοστιμεύω

γειτονεύω	νοθεύω
νηστεύω	παιδεύω
ερμηνεύω	κηδεμονεύω
ηγεμονεύω	αρχηγεύω
κοροϊδεύω	αληθεύω
προμηθεύω	συγγενεύω
ενεργώ	βοηθώ
προσπαθώ	συμπαθώ

57) Συμπλήρωσε τα κενά των προτάσεων με τα παράγωγα θηλυκά τω ρημάτων της παρένθεσης:

- ♥ Η της ήταν πολύ δαπανηρή, καθώς η κράτησε αρκετούς μήνες. (θεραπεύω - νοσηλεύω)
- ♥ Η του είναι κουραστική και δεν έχει από κανέναν. (δουλεύω - βοηθώ)
- ♥ Η του είναι ανυπόφορη. Χθες το βράδυ άκουσε τις φωνές του όλη η (ζηλεύω - γειτονεύω)
- ♥ Οι τους επιβραβεύτηκαν και η που ένιωσε ήταν μεγάλη. (προσπαθώ - ευτυχώ)
- ♥ Η είναι πως δεν αντέχω άλλο τις παραξενιές του. (αληθεύω - παραξενεύω)
- ♥ Άρχισε τις όταν του είπα πως κάνω (κοροϊδεύω - αγγαρεύω)

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Σύνθετες λέξεις με τα αχώριστα μόρια α- (αν-) και ξε-

Ασκήσεις

58) Να κλίνεις τα ρήματα:

Ενεστώτας
πιάνω

Παρατατικός
.....

Αόριστος
.....

.....
.....
.....
.....
.....

Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος
βγαίνω
.....
.....
.....
.....

59) Σχημάτισε τα αντίθετα επίθετα με το αχώριστο μόριο -α, -αν:

πολιτισμένος	κοινωνικός
ίσος	κατάλληλος
όμοιος	ύποπτος
βέβαιος	ικανός
γνωστός	δυνατός
φυσικός	δαιρετός
καρπός	ύπνος
τύχη	γελαστός
βάσιμος	σηκωτός
πιθανός	έτοιμος
ώριμος	υπάκουος

60) Σχημάτισε σύνθετα ρήματα με το αχώριστο μόριο ξε- και μετά συμπλήρωσε τον πίνακα ανάλογα με τη σημασία που έχουν:

διπλώνω	φορτώνω
γλιστρώ	στρώνω
σηκώνω	προβάλλω
αστοχώ	ιδρώνω
κρεμώ	περνώ
ασπρίζω	βιδώνω
βάφω	βουλώνω
διαλέγω	πλένω

στρώνω διψώ
ιδρώνω μπερδεύω

Έχουν αντίθετη σημασία	Δεν έχουν αντίθετη σημασία

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Οι εγκλίσεις των ρημάτων

Ασκήσεις

61) Γράψε από δύο προτάσεις με ρήματα που να φανερώνουν:

το βέβαιο και πραγματικό (Οριστική έγκλιση)

.....
.....
.....
.....

το προσδοκώμενο (Υποτακτική έγκλιση)

.....
.....

.....
.....
ευχή, επιθυμία ή προσταγή (Προστακτική έγκλιση)

.....
.....
.....
.....
62) Να βάλεις τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων στη σωστή έγκλιση:

- ⇒ Δεν ήξερε αν έπρεπε να έρθει ή να μην έρθει.
- ⇒ Έχει γράψει αλλά πρέπει να διαβάσει.
- ⇒ Έλα στο σπίτι να φάμε. Μαγείρεψα μουςακά.
- ⇒ Όταν φτάσεις λέω να παίξουμε και τάβλι.
- ⇒ Πάρε την αδερφή σου και ελάτε όσο πιο γρήγορα μπορείτε.
- ⇒ Περνώντας απ' το περίπτερο αγόρασέ μου και μία εφημερίδα. Θέλω να μάθω τα σημερινά νέα.

Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή

63) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ενεργητική φωνή			
Οριστική		Προστακτική	
Ενεστώτας	Αόριστος	β' ενικό πρόσ.	Β' πληθ.πρόσ.
αγαπώ			
οδηγώ			
κεντώ			
κρατώ			
εξηγώ			

ποτίζω			
φροντίζω			
σκουπίζω			
κερδίζω			
αθροίζω			

64) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

παθητική φωνή			
Οριστική		Προστακτική	
Ενεστώτας	Αόριστος	β' ενικό πρόσ.	β' πληθ.πρόσ.
δένομαι			
στρώνομαι			
δροσίζομαι			
ντύνομαι			
χάνομαι			
κοιμούμαι			
θυμούμαι			
κρατιέμαι			
παρηγοριέμαι			

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Κυριολεξία - μεταφορά
- ☺ Σύνθετες λέξεις με το με πρώτο συνθετικό το λόγιο αχώριστο μόριο συν-(συν + γ = συγγ) (συν + κ = συγκ) (συν + χ = συγχ)

Ασκήσεις

65) Γράψε δίπλα από τις προτάσεις αν είναι κυριολεξίες ή μεταφορές:

- Ο θεός μου είναι πολύ κρύος άνθρωπος.
- Το ψωμί είναι προχθεσινό και πολύ σκληρό.
- Άναψε το σπέρτο για να βάλει φωτιά στο γκαζάκι.

- Η αδερφή μου έχει πολύ κοφτερό μυαλό.
- Όργωσε το χωράφι με πολύ κόπο.
- Θέλω κρύο νερό.
- Του είπε πολύ σκληρά λόγια.
- Άναψαν τα αίματα και μάλωσαν άσχημα.
- Έχουμε πολλά κοφτερά μαχαίρια στην κουζίνα μας.
- Όργωσε τα μαγαζιά αλλά δεν βρήκε τίποτα.
- Πλέει σε πελάγη ευτυχίας που θα κάνει αυτό το ταξίδι.....
- Με το καράβι του όργωσε τη θάλασσα.
- Το μολύβι κόπηκε στα δύο.
- Πλέει με το καράβι του στο Αιγαίο.
- Η συζήτηση κόπηκε στη μέση.
- Κάθισε ο καθένας στον τόπο του.
- Πήγε η καρδιά μου στη θέση της.
- Τραγούδησαν με την ψυχή τους.
- Ο Νίκος βούτηξε στα βαθιά νερά.
- Είπε μια ζεστή καλημέρα.
- Η μέρα σήμερα είναι πολύ ζεστή.
- Όλοι κρεμάστηκαν από τα χείλη της δασκάλας.
- Άναψε το γλέντι για τα καλά.
- Άναψε μία μεγάλη φωτιά.
- Ο Κώστας φοράει μία χρυσή αλυσίδα.
- Η Μαρία έχει χρυσή καρδιά.
- Κρέμασε το παλτό της στην κρεμάστρα.

66) Σχημάτισε σύνθετα με το συν- ως πρώτο συνθετικό και τις παρακάτω λέξεις ως δεύτερο:

αποφασίζω	ημίτονο
άνθρωπος	ύπαρξη
οδηγός	ταξιδεύω
θέτω	διάλεξη
μετοχή	σωρεύω
παίκτης	πολεμώ
βαδίζω	βουλή
φοιτητής	ζυγός
ξύλο	σκέψη
νιφάδα	χορδία
γαμβρός	ράπτω

μετέχω κρούση
βουλεύω παράσταση

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Πτώσεις, γένη και αριθμοί των πτωτικών

Ασκήσεις

67) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

τραγουδιστής, παραδεισένιο, μάγισσα, τριανταφυλλιά, μάγος, μενεξεδί, καρδιά, ποδοσφαιριστής, νύφη, τραπέζι, λύκος, νοικοκύρης, κόκορας, βιβλίο, πέρδικα, αλογο, τόπι, μάγειρας, αλεπού, θάλασσα, σύννεφο

αρσενικά	θηλυκά	ουδέτερα

68) Σχημάτισε το θηλυκό γένος των παρακάτω ονομάτων:

ο άρχοντας ο αγρότης
ο φούρναρης ο μπακάλης
ο γύφτος η γυμναστής
ο βουλευτής ο ακροατής
ο καπελάς ο μυλωνάς
ο εκφωνητής ο κομμωτής
ο μαθητής ο βασιλιάς
ο διευθυντής ο γέροντας
ο εργάτης ο πελάτης

69) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

ονόματα, γλυκός, σπίτι, γεωργοί, όμορφοι, πρόσωπα, θάλασσα, τρένο, παππούδες, έμποροι, κακοί, αδερφή μανάβης τραγουδιστές, λαμπερός, πίνακας

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ουδέτερα ανισοσύλλαβα ουσιαστικά
- ☺ Παραγωγή ουδέτερων ανισοσύλλαβων ουσιαστικών από ρήματα
- ☺ Ουδέτερα ανισοσύλλαβα ουσιαστικά σε -ον, -αν, -εν

Ασκήσεις

70) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ονομαστική	γενική	ονομαστική	γενική
βήμα			
θέμα			
ύψωμα			
άνοιγμα			
τρέξιμο			
ντύσιμο			

τέρας			
γεγονός			
προϊόν			
φωνήεν			
φως			

71) Να γράψεις τα ουδέτερα ανισοσύλλαβα ουσιαστικά σε -μα που παράγονται από τα παρακάτω ρήματα:

ρήματα	ουσιαστικά	ρήματα	ουσιαστικά
καθίζω	αλατίζω
γυρίζω	αθροίζω
κελαρύζω	απλώνω
μπαλώνω	οργώνω
ζητώ	ξυπνώ
φυσώ	γράφω
ράβω	βλέπω
καλύπτω	υπολείπω
απορρίπτω	ιδρύω
διαλύω	κουρεύω
φυτεύω	ξοδεύω

72) Να κλίνεις τα παρακάτω ουσιαστικά:

Ενικός αριθμός				
Όνομ.	το ον	το καθήκον	το παν	το φωνήεν
Γεν.				
Αιτ.				
Κλητ.				

Πληθυντικός αριθμός				
Όνομ.				
Γεν.				
Αιτ.				
Κλητ.				

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Το τελικό ν
- ☺ Προπαροξύτονα αρσενικά σε -ας
- ☺ Προπαροξύτονα αρσενικά σε -ος

Ασκήσεις

73) Βάλε τον ή το, την ή τη στις παρακάτω λέξεις:

..... παππούμαθητήξένο
.....γιαγιάτσολιάψάλτη
.....αδερφήγκρεμόξενοδόχο
.....δάσκαλοκοπέλαψαρά
.....ΑντρέαΚώσταΑμαλία
.....ΚαίτηΒασίληΓεωργία
.....ΓιώργοΒαγγελίαΠόπη
.....ΠαντελήΤάκητηλεόραση
.....ζωγράφοζωήΘάλασσα
.....ρεματιάτζαμαρίαράφτη

74) Συμπλήρωσε:

έναν ή ένα

δεν ή δε

μην ή μη

.....ψίθυροάκουσαδιαβάζεις
.....ξεναγόξέρωβλέπεις
.....καβαλάρηφεύγωκοιτάς
.....γεωπόνοκάθομαιτρως
.....άνθρωποντύνομαιρωτάς

75) Συμπληρώνω το ν όπου πρέπει:

Συνάντησα ένα παλιό μου φίλο στο δρόμο.
Κλείσε τη..... αυλόπορτα.

Δε..... άκουσα τι είπες.

Χθες δε..... έγραψα.

Το..... βλέπω απαρηγόρητο.

Άνοιξε τη..... παπουτσοθήκη.

Τη..... φώναξα αλλά δεν άκουσε.

Φοβήθηκα από το..... απότομο θόρυβο.

Άγνάντευα ένα..... κοράκι.

Έκατσα στη..... σπασμένη πολυθρόνα.

Είδα το..... καπέλο στη βιτρίνα.

Αγκάλιασα το..... παππού μου.

Έκλεισε τη..... μπαλκονόπορτα κι άνοιξε το παράθυρο.

Άφησε τη..... τσάντα του κάτω στο πάτωμα.

Καθάρισε τη..... τζαμαρία, ετοίμασε τη..... σφουγγαρίστρα και άρχισε να σφουγγαρίζει.

Μάζεψε τα βιβλία από τη..... τάξη και βγήκε στο..... διάδρομο.

76) Να κλίνεις τα παρακάτω ουσιαστικά:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο φύλακας	ο γίγαντας	ο έμπορος
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	Ο δήμαρχος	Ο ανήφορος	Ο σαλίγκαρος
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

77) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Όνομαστική	Γενική Ενικού	Γεν. Πληθυντικού	Αιτ. πληθυντικού
ο άνθρωπος			
ο Δεκέμβριος			
ο έμπορος			
ο σύλλογος			
ο όμιλος			
ο σαλίγκαρος			
ο καλόγερος			
ο αντίλαλος			
ο πλάτανος			
ο κατήφορος			
ο μαντρότοιχος			
ο Στέφανος			
ο Νικόλαος			
ο Αλέξανδρος			

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Αρσενικά ανισοσύλλαβα σε -ας, -ης, -ες, -ους
- ☺ Θηλυκά ανισοσύλλαβα σε -ά και -ού
- ☺ Ανισοσύλλαβα επίθετα σε -ης, -α, -ικο
- ☺ Συντομογραφίες
- ☺ Το ενωτικό - η παύλα

Ασκήσεις

78) Να κλίνεις τα παρακάτω ουσιαστικά:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο καβγάς	ο καφές	ο παππούς
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο ζηλιάρης	ο θεριστής	ο μενεξές
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	η μαμά	η αλεπού	η μαϊμού
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			

Αιτ.			
Κλητ.			

79) Να γράψεις τα ουσιαστικά στην αιτιατική βάζοντας μπροστά το αόριστο άρθρο **ένα ή έναν** :

ο γάτος	ένα γάτο	ο βάτραχος
ο άντρας	ο δάσκαλος
ο έμπορος	ο ζητιάνος
ο ήλιος	ο θησαυρός
ο ίσκιος	ο κάστορας
ο λύκος	ο μάστορας
ο ναυτικός	ο ξυλουργός
ο ορειβάτης	ο παπουτσήs
ο ρινόκερος	ο σιδεράs
ο ταύρος	ο υπουργός
ο φούρναρης	ο χοίρος
ο ψωμάs	ο ωρολογοποιός

80) Γράψε τι σημαίνουν οι συντομογραφίες:

Άγ.	Αρ.	Αφοί.
Βλ.	γραμμ.	Δδα.	Ή δ.
δηλ.	δρχ.	εκ.
κ.	κ.ά.	μ.
μ.μ.	μ.Χ.	π.Χ.
π.μ.	σελ.	σημ.

81) Βάλε παύλα όπου χρειάζεται στον παρακάτω διάλογο:

Τι αισθάνεσαι κύριε;
Μία αδιαθεσία γιατρέ.
Πόσο καιρό νιώθετε έτσι;
Από το μεσημέρι περίπου.
Τι φάγατε;
Λαγό στιφάδο.
Μάλλον φάγατε πάρα πολύ.

82) Βάλε ενωτικό όπου χρειάζεται:

Η κυρα Σοφία πήγε στην εκκλησία του Αη Δημήτρη για να παρακολουθήσει από τον παπα Γιώργη τη λειτουργία. Σε λίγες μέρες είναι το πανηγύρι της Αγια Μαρίνας που παίρνει μέρος όλο το χωριό.

Μπήκαμε στην Αμαξοστοιχία Αθηνών Θεσσαλονίκης.
Περιμέναμε το σκάφος Αθηνών Μονάχου.
Ταξιδέψαμε με το φέριμποτ Πάτρας Πρίντεζι.
Το λεωφορείο έγραφε Αθήνα Κόρινθος.

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Αρχαιοκλιτα Θηλυκά λέγονται κάποια θηλυκά ουσιαστικά που λήγουν σε -η και ακολουθούν σε ορισμένες πτώσεις τον αρχαίο τρόπο κλίσης.
- ☺ Σύνθετες λέξεις με το μισο- και το -ημι

Ασκήσεις

83) Σχημάτισε τα υποκοριστικά και τα μεγεθυντικά των παρακάτω λέξεων:

	Υποκοριστικά	Μεγεθυντικά
ψάρι
σκυλί
κοπέλα
πόδι
μύτη

84) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ονομαστική	γενική	ονομαστική	γενική
κλίση			
λύση			
πράξη			
στάση			
φράση			
γέννηση			
επίσκεψη			
παράδοση			
σύνταξη			
υπόθεση			
δύναμη			
εντύπωση			
ερώτηση			
απάντηση			
επανάσταση			

85) Σχημάτισε σύνθετες λέξεις χρησιμοποιώντας σαν πρώτα συνθετικά το **μισο-** και το **-ημι**:

μισο-

γκρεμισμένος	κακόμοιρος
κλειστός	σκοτάδι
φαγωμένος	λόγια
ανοιχτός	τιμή
πεθαμένος	σκοτεινός

ημι-

αργία	φως
θεός	αυτόματος
τέλος	σφαίρα
κύκλος	μέτρο
όροφος	χρόνος
τελικός	υπόγειο

86) Συμπλήρωσε τις προτάσεις με τις λέξεις της κάθε παρένθεσης:

- (τον-το, δεν-δε) κρατώ πολύ σφιχτά καιμπορεί να φύγει.
- (τον-το, την-τη) Βρήκα Θανάση, Αργυρώ και Κώστα.
- (μην-μη, δεν-δε) κάνεις θόρυβο, γιατί ακούω τίποτα.
- (έναν-ένα, την-τη) Γνώρισα κύριο που ήταν από Ιαπωνία.
- (έναν-ένα, τον-το) Είδα άνθρωπο να έρχεται από δρόμο.

Γραμματικό φαινόμενο

☺ **Ιδιόκλιτα** αρσενικά σε -έας

Ιδιόκλιτα λέγονται τα ουσιαστικά που δεν κλίνονται όπως τα περισσότερα ουσιαστικά, αλλά ακολουθούν δικό τους σχηματισμό.

Ασκήσεις

87) Κλίνε τα παρακάτω ονόματα:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο εισαγγελέας	ο γραμματέας	ο κουρέας
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο ζηλιάρης	η ζηλιάρα	το ζηλιάρικο
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

88) Συμπλήρωσε με **Δε** ή **Δεν** και με **Μη** ή **Μην** :

άκουσε.	ρωτάς τίποτα.
θέλω.	φωνάζεις δυνατά.
ζωγραφίζω.	μιλάς ψιθυριστά.
γράφω.	κοιτάς αδιάκριτα.
κολυμπώ.	χαμογελάς χωρίς λόγο.
μπαίνω.	χαιρετάς αγνώστους.
τρώω πολύ.	φιλάς τον καθένα.
ξύνω το μολύβι.	με ζαλίζεις.

89) Γράψε τι σημαίνουν οι συντομογραφίες:

στρ.		τετρ.		Κ.Δ.	
κ.κ.		Κος.		Κα.	
Κ.Λπ.		κ.τ.λ.		κ.μ.	
τ.μ.		Υ.Γ.		χιλ.	
χμ.					

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Προπαροξύτονα επίθετα και μετοχές
- ☺ Ουσιαστικοποιημένα επίθετα λέγονται τα επίθετα που τα χρησιμοποιούμε ως ουσιαστικά. Αυτά είναι μόνα τους στο λόγο, δε συνοδεύουν δηλαδή κάποιο ουσιαστικό, αλλά γίνονται τα ίδια ουσιαστικά. Π.χ. Το **άρρωστο** παιδί πονούσε πολύ. (επίθετο) Περιποιείται τους **αρρώστους**. (ουσιαστικό)
- ☺ Ασύνδετο σχήμα λέγεται το σχήμα κατά το οποίο σε μία περίοδο λόγου

τοποθετούνται λέξεις ή προτάσεις χωρίς να υπάρχουν ανάμεσά τους σύνδεσμοι, όπως το και, το αλλά, το ή κ.λπ. αλλά χωρίζονται μεταξύ τους με κόμμα.

☺ Οι ημερομηνίες μπορούν να γραφτούν με διάφορους τρόπους:

- 1) Περιφραστικά (Π.χ. η επέτειος του Όχι)
- 2) Με αριθμούς η μέρα και το έτος και με γράμματα (ολογράφως) ο μήνας (Π.χ. 28 Οκτωβρίου 1940)
- 3) Με αριθμούς και η μέρα και ο μήνας και το έτος, βάζοντας ανάμεσά τους ενωτικό ή κάθετες γραμμές ή τελείες. (Π.χ. 28-10-1940, 28/10/1940, 28.10.1940)

Ασκήσεις

90) Να κλίνεις μαζί τα παρακάτω ονόματα:

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο αγωνιζόμενος άνθρωπος	το αδέξιο παιδί
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.		
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο αρχαίος	η αρχαία	το αρχαίο
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Παροξύτονα και προπαροξύτονα θηλυκά σε -η και -α

Ασκήσεις

92) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ονομαστική	γενική	ονομαστική	γενική
η μητέρα			
η μέλισσα			
η πλάστιγγα			
η ελπίδα			
η ώρα			
η ζάχαρη			
η πληροφορία			
η κοινότητα			
η ενότητα			
η νίκη			
η τέχνη			
η τράπεζα			
η γλώσσα			
η σελίδα			
η ημέρα			

93) Σχημάτισε φράσεις βάζοντας το δεύτερο ουσιαστικό στη γενική του ενικού και μετά να τις μεταφέρεις στον πληθυντικό:

άρθρο - εφημερίδα

το άρθρο της εφημερίδας

Τα άρθρα των εφημερίδων

χώρος - αποθήκη

.....

.....

επισκευή - βλάβη

.....

.....

πρόεδρος - κοινότητα

.....

αριθμός - ταυτότητα

θρόνος - βασίλισσα

τοίχος - αίθουσα

στολή - αμαζόνα

τραγούδι - σειρήνα

χορδή - λύρα

κήπος - πλατεία

ώρα - αλήθεια

εργατικότητα - μέλισσα

αριθμός - σελίδα

νεολαία - χώρα

μόλυνση - θάλασσα

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Παράθεση είναι μία λέξη ή φράση που προσδιορίζει ένα άλλο ουσιαστικό, έτσι ώστε να το χαρακτηρίζει ή να του δίνει ένα κύριο και γνωστικό γνώρισμα. Π.χ. Ο κ. Στεργίου, ο δάσκαλος της γυμναστικής, είναι συνεπής.

- ☺ Επεξήγηση είναι μία λέξη ή φράση που προσδιορίζει ένα άλλο ουσιαστικό και επεξηγεί, διευκρινίζει το νόημά του. Συνήθως, στην

περίπτωση αυτή εννοείται το δηλαδή. Π.χ. Το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας, ο Όλυμπος, βρίσκεται στη Θεσσαλία.

- ☺ Αριθμητικά
- ☺ Σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό αριθμητικό

Ασκήσεις

94) Να γράψεις δίπλα από τις παρακάτω προτάσεις αν έχουν παράθεση ή επεξήγηση και μετά να βάλεις κόμμα:

- Ο Αχιλλέας τσακώθηκε με το γιο του Ατρέα τον Αγαμέμνονα.
.....
- Γίνεται έκθεση με έργα ενός μεγάλου ζωγράφου του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου.
- Η Αθηνά η θεά της Σοφίας προστάτευε την Αθήνα.
- Ο Μέγας Κωνσταντίνος ο αυτοκράτορας της Ρώμης έκτισε τη Νέα Ρώμη την Κωνσταντινούπολη.
- Ο Άργος ο σκύλος του Οδυσσέα ξεψύχησε μόλις ξανάδε τον κύριό του.
.....
- Η Κύπρος το νησί της Αφροδίτης βρίσκεται στη Μεσόγειο.
- Ο Άγιος Δημήτριος ο πολιούχος της Θεσσαλονίκης γιορτάζει στις 26 Οκτωβρίου.

95) Γράψε με λέξεις τα παρακάτω απόλυτα αριθμητικά:

11	13
17	19
25	76
99	28
47	32
21	89
65	115

236	347
327	895
967	999

96) Σχημάτισε σύνθετες λέξεις από τα παρακάτω αριθμητικά:

το ένας γίνεται
μονο-

ένας + ακριβός
ένας + γράμμα
ένας + έτος
ένας + κομμάτι
ένας + συλλαβή
ένας + ξύλο
ένας + δρόμος
ένας + ζυγός
ένας + λόγος
ένας + ψηφίο
ένας + οφθαλμός
ένας + κύτταρο
ένας + στήλη
ένας + πλευρά

Το δύο γίνεται δι-

δύο + δραχμή
δύο + στίχος
δύο + πρόσωπο.....
δύο + τροχός
δύο + τόμος
δύο + συλλαβή
δύο + κεφαλή
δύο + κύκλος
δύο + κάνη
δύο + γένος

Το τρία γίνεται
τρι- ή τρισ-

τρία + κύκλος
τρία + φύλλο
τρία + μήνας
τρία + άθλιος
τρία + πόδι
τρία + στήλη
τρία + διάσταση

το τέσσερα –
τέσσερις γίνεται

τέσσερα + πάχος
τέσσερα + γωνίες.....
τέσσερα + μέλη
τέσσερα + στίχος.....
τέσσερα + σελίδες.....

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Το επίθετο ο πολύς - η πολλή - το πολύ
- ☺ Το επίρρημα πολύ

Ασκήσεις

97) Σχημάτισε σύνθετες λέξεις από τα παρακάτω αριθμητικά:

Το πέντε
γίνεται πεντα-

Το έξι γίνεται εξα-

πέντε + γράμμα
πέντε + δάχτυλο
πέντε + δραχμή
πέντε + έτος
πέντε + καθαρός

έξι + έδρες
έξι + μήνες
έξι + χρόνια
έξι + γωνίες
έξι + μέλη

εφτά + νησιά
εφτά + ψυχή
εφτά + λόφος

οχτώ + σελίδες
οχτώ + πόδια
οχτώ + στίχος

98) Να συμπληρώσεις τις παρακάτω προτάσεις με το επίθετο πολύ, πολλή, πολύ και το επίρρημα πολύ και να γράψεις δίπλα αν πρόκειται για επίθετο ή επίρρημα:

- Δε μου αρέσει το θέατρο. (.....)
- Ο καφές έχει ζάχαρη και είναι γλυκός. (.....)
- Έχω να τον δω καιρό. (.....)
- Είναι ευτυχισμένη μαζί του. (.....)
- Χθες βράδυ έριξε δυνατή βροχή και σήμερα έχει υγρασία. (.....)
- Μην τρως γρήγορα. (.....)

- Ο Νίκος νιώθει άσχημα όταν βρίσκεται ανάμεσα σε κόσμο. (.....)

99) Να κλίνεις το επίθετος πολύς και στα τρία γένη:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	Ο πολύς	Η πολλή	Το πολύ
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Διπλόμορφα

☺ Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ

Ασκήσεις

100) Να κλίνεις τα παρακάτω επίθετα και στα τρία γένη:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο ελαφρύς	η ελαφριά	το ελαφρύ
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	Ο βαρύς	Η βαριά	Το βαρύ
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

101) Να βρεις τη δεύτερη μορφή των παρακάτω διπλόμορφων:

γίγαντας	ελέφαντας
γέροντας	δράκοντας
Αίαντας	άστρο
κοιτώ	εκκλησία
καπνός	κλαδιά
χάρος	φούχτα

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Τα εισαγωγικά

Ασκήσεις

102) Βάλε εισαγωγικά, τελεία, διπλή τελεία και κόμμα όπου χρειάζεται:

✓ Δε διάβασες αρκετά είπε η δασκάλα

- ✓ Διάβασα τα λόγια της πλώρης του Αντρέα Καρκαβίτσα
- ✓ Υπήρχε μία επιγραφή στην πόρτα Απαγορεύεται η είσοδος
- ✓ Ο πατέρας απάντησε Δε νομίζω ότι έχεις δίκαιο
- ✓ Δώσε μου σε παρακαλώ λίγο νερό
- ✓ Φόρεσε μία ζακέτα είπε η γιαγιά Θα πουντιάσεις
- ✓ Ο γιατρός είπε Πρέπει να κόψεις το τσιγάρο
- ✓ Ταξιδέψαμε για την Κρήτη με το ποίο Φαιστός
- ✓ Ο Χριστός είπε αγαπάτε αλλήλους
- ✓ Μια παροιμία λέει Μάρτης γδάρτης και κακός παλουκοκάφτης
- ✓ Οι ελεύθεροι πολιορκημένοι είναι έργο του Σολομού

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Πολυσύνδετο σχήμα λέγεται το σχήμα λόγου κατά το οποίο, αντίθετα από το ασύνδετο, περισσότερες από δύο προτάσεις ή λέξεις συνδέονται μεταξύ τους με διάφορους συνδέσμους όπως το και, το ή, το αλλά κ.λπ. Π.χ. Αγόρασε γάλα και τυρί και ψωμί.
- ☺ Επίθετα σε -ινος, -ινός/ -ιμος, -ιμός/ -ικος, -ικός

Ασκήσεις

103) Να γράψεις αν στις παρακάτω προτάσεις το σχήμα είναι ασύνδετο ή πολυσύνδετο:

Μην ξεχάσεις να πάρεις ψωμί, γάλα, τυρί, μακαρόνια, ντομάτες.

.....

Η μητέρας της είναι νέα και όμορφη αλλά και πολύ κομψή.

.....

Του άρεσε να σηκώνεται νωρίς το πρωί, να φτιάχνει τον καφέ του, να βγαίνει στη βεράντα, να κάθεται απολαμβάνοντας την ανατολή του ηλίου.

.....

104) Να βρεις τα επίθετα που παράγονται από τα παρακάτω ουσιαστικά:

Ουσιαστικά	επίθετα	ουσιαστικά	επίθετα
λίθος	γύψος
μάρμαρο	χοίρος
φως	σκοτάδι
νοστιμάδα	εξοχή
τόπος	Γάλλος
δάνειο	Λιβύη
κλέφτης	αιώνας

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Σύνθετα με πρώτο συνθετικό το αχώριστο μόριο -ξε
- ☺ Ουδέτερα σε -ίλι και -όνι

Ασκήσεις

105) Σχημάτισε σύνθετα ρήματα με το αχώριστο μόριο ξε-, που να σημαίνουν:

Το αντίθετο του ρήματος	εντελώς
μουδιάζω	καθαρίζω
θεμελιώνω	βοτανίζω
βιδώνω	πληρώνω
μπερδεύω	διαλέγω
στολίζω	γυμνώνω
χρεώνω	πουλώ
γράφω	καθαρίζω
φορτώνω	τινάζω
πολύ	έξω
γδέρνω	φουρνίζω
τρελαίνω	προβάλλω

σηκώνω	προβοδίζω
κουνώ	βράζω
μακραίνω	βγαίνω

106) Συμπλήρωσε τα κενά των παρακάτω λέξεων με ι, η, υ, ει, οι:

μαντ.....λ.....	φιτ.....λ.....	ζεμπ.....λ.....
μ.....λ.....	καριοφ.....λ.....	σταφ.....λ.....
σφοντ.....λ.....κοχ.....λ.....	χ.....λ.....	καντ.....λ.....
πετραχ.....λ.....	χαμομ.....λ.....	
ο ευθ.....	η βαθ.....ά	το βαθ.....
ο πλατ.....ς	η πλατ.....ά	το πλατ.....
ταπ.....ός	τωρ.....νός	φωτ.....νός
υγι.....νός	χρήσ.....μος	έτ.....μος
ώρ.....μος	δαν.....κός	τακτ.....κός
αντικρ.....νός	σκοτ.....νός	φαγώσ.....μος
επίσ.....μος	πολύτ.....μος	παιδ.....κός
θηλ.....κός	βόρ.....ος	βορ.....νός
ορ.....νός	πρόθ.....μος	μόν.....μος
γλ.....κός	κωμ.....κός	υπόγ.....ος

107) Συμπλήρωσε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με το επίθετο πολύς - πολλή - πολύ και το επίρημα πολύ:

- Έριξε τόσο βροχή που από το νερό πλημμύρισαν τα πάντα.
- Αισθάνεται καλά σήμερα, αλλά πρέπει να σταματήσει την δουλειά.
- άνθρωποι ζουν φτωχικά.
- Μη βάλεις ζάχαρη στον καφέ μου, γιατί δεν τον πίνω γλυκό.
- Αποφεύγει τον και δε νιώθει με την κίνηση.

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Βαθμοί και παραθετικά των επιθέτων

☺ Παράγωγα θηλυκά σε -ια, -εια, οια

Ασκήσεις

108) Να σχηματίσεις τον Συγκριτικό βαθμό των επιθέτων μονολεκτικά και περιφραστικά:

Θετικός βαθμός

Συγκριτικός βαθμός

Μονολεκτικά

Περιφραστικά

έξυπνος

έξυπνότερος

πιο έξυπνος

φρόνιμος

.....

.....

ψηλός

.....

.....

ωραίος

.....

.....

νόστιμος

.....

.....

σκληρός

.....

.....

τίμιος

.....

.....

βαρύς

.....

.....

βαθύς

.....

.....

πονηρός

.....

.....

αλμυρός

.....

.....

πλατύς

.....

.....

πλούσιος

.....

.....

γρήγορος

.....

.....

στενός

.....

.....

φαρδύς

.....

.....

δυνατός

.....

.....

πράσινος

.....

.....

ώριμος

.....

.....

ευγενικός

.....

.....

πραγματικός

.....

.....

χρήσιμος

.....

.....

χαρωπός

.....

.....

φυσικός

.....

.....

αγριωπός
μόνιμος
εργατικός
γρήγορος

109) Σχημάτισε τα θηλυκά ουσιαστικά που παράγονται από τα παρακάτω ρήματα:

Οξύτονα

γιατρεύω	κληρονομώ
δουλεύω	μιλώ
παντρεύω	μοσχοβολώ
σοδεύω	παρηγορώ
κληρονομώ	παρηγορώ

Παροξύτονα

βασιλεύω	βοθμολογώ
εκστρατεύω	κυκλοφορώ
ερμηνεύω	προσδοκώ
μαντεύω	συνομιλώ
ληστεύω	νοθεύω
αλιεύω	ομιλώ

Προπαροξύτονα

διαρκώ	αμελώ
ενεργώ	ασεβώ
επαρκώ	συμπαθώ
καλλιεργώ	ενεργώ
ασθενώ	αμελώ

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Αρσενικά και θηλυκά προπαροξύτονα σε -ος
- ☺ Ουδέτερα σε -ο
- ☺ Ανώμαλα παραθετικά

Ασκήσεις

110) Να σχηματίσεις τον Υπερθετικό βαθμό των επιθέτων μονολεκτικά και περιφραστικά:

Θετικός βαθμός

Υπερθετικός βαθμός

Μονολεκτικά

Περιφραστικά

έξυπνος	εξυπνότατος	πολύ έξυπνος
φρόνιμος
ψηλός
ωραίος
νόστιμος
σκληρός
τίμιος
βαρύς
βαθύς
πονηρός
αλμυρός
πλατύς
πλούσιος
γρήγορος
στενός
φαρδύς
δυνατός
πράσινος
ώριμος
ευγενικός
πραγματικός
χρήσιμος

χαρωπός
φυσικός
αγριωπός
μόνιμος
εργατικός
γρήγορος

111) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ονομαστική	γενική	ονομαστική	γενική
περίμετρος			
παράγραφος			
πρόεδρος			
σύμβουλος			
είσοδος			
επίτροπος			
διάδοχος			
κάθοδος			
πρόοδος			
σύλλογος			
διάλογος			
έμπορος			
υπάλληλος			
διάμετρος			
παιδίατρος			
σαρκοφάγος			
άνοδος			
άββυσσος			

112) Να συμπληρώσεις τα κενά των λέξεων με ι, υ, ει, οι:

Παροξύτονα

γηροκομ.....ο	λεωφορ.....ο	ορφανοτροφ.....ο
γραφ.....ο	φορ.....ο	φορτ.....ο
ηχ.....ο	μνημ.....ο	αστ.....ο
βυτ.....ο	δοχ.....ο	τοπ.....ο
ιατρ.....ο	κρ.....ο	αρχ.....ο

εργαλ.....ο

πλ.....ο

δελτ.....ο

Προπαροξύτονα

ακόντ.....ο

φροντιστήρ.....ο

ισόγ.....ο

σχόλ.....ο

δίκτ.....ο

κών.....ο

συνέδρ.....ο

βασίλ.....ο

συμβούλ.....ο

εμπόρ.....ο

ηφαιστ.....ο

δοκίμ.....ο

λύκ.....ο

έμβρ.....ο

ενοίκ.....ο

εστιατόρ.....ο

ισόγ.....ο

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Αρσενικά και θηλυκά οξύτονα σε -ος

☺ Ουδέτερα σε -ος

Ασκήσεις

113) Να κλίνεις τα ουσιαστικά:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	η ηθοποιός	η κακοποιός	η φαρμακοποιός
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

114) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ονομαστική	γενική	ονομαστική	γενική
το λάθος			
το χρέος			
το είδος			
το κράτος			
το άνθος			
το όρος			
το έδαφος			
το μέγεθος			
το στέλεχος			
το χείλος			
το κέρδος			
το πλήθος			
το βρέφος			
το έτος			
το έλκος			

115) Γράψε τα ανώμαλα παραθετικά των επιθέτων:

Θετικός

Συγκριτικός

Υπερθετικός

πολύς

.....

.....

λίγος

.....

.....

κακός

.....

.....

καλός

.....

.....

ψηλός

.....

.....

μεγάλος

.....

.....

μικρός

.....

.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Σύνθετα με δεύτερο συνθετικό το επίθετο μισός - ή - ό

Ασκήσεις

116) Γράψε πως λέγεται:

Ο ένας και μισός τόνος
Η μία και μισή οκά
Το ένα και μισό κιλό
Οι τρεις και μισή ώρες
Τα τρία και μισό βήματα
Οι πέντε και μισός μήνας
Οι τέσσερις και μισή ημέρες
Τα τέσσερα και μισό μέτρα

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Εθνικά ονόματα

☺ Θηλυκά ουσιαστικά σε -ηση, -ιση, -υση, -οιση

Ασκήσεις

117) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ονόματα ηπείρων- κρατών-πόλεων	Ονόματα κατοίκων	επίθετα
Ελβετία	Ελβετός - Ελβετίδα	ελβετικό
Δανία		
Αφρική		
Βουλγαρία		
Ασία		
Ολλανδία		
Βενετία		

Πολυνησία		
Σκωτία		
Ιταλία		
Αθήνα		
Παρίσι		
Μαρόκο		
Χαβάη		
Ρώμη		

118) Σχημάτισε θηλυκά ουσιαστικά σε:

-ηση

γεννώ	αξιολογώ
αθλώ	κινώ
ερωτώ	προτιμώ
τροποποιώ	εξερευνώ
οδηγώ	ρυθμίζω

-ιση

βυθίζω	διακρίνω
μεταχειρίζω	αναγνωρίζω
φωτίζω	εγκρίνω
κινώ	κλίνω
εμφανίζω		

-υση

ιδρύω	αναλύω
παραλύω	μηνύω
επιλύω	διαλύω
δύω	καταλύω
λύνω	πλένω

-οιση

αθροίζω	συναθροίζω
---------	-------	------------	-------

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Σύνθετα με πρώτο συνθετικό το πρώτος και το καλός

☺ Θηλυκά ουσιαστικά σε -ίδα

Ασκήσεις

119) Σχημάτισε σύνθετα με πρώτο συνθετικό το *πρώτο*:

χρονιά	μάστορας
πρεσβύτερος	εργάτης
σελίδα	υπουργός
αγωνιστής	πορεία
τύπος	ταξίδι
αιτία	μάρτυρας
βροχή	ζώο

120) Σχημάτισε σύνθετα με πρώτο συνθετικό το καλός (καλλι):

φωνή	γραφή
γραμμή	τέχνη
μάρμαρο	θέα

121) Γράψε πως λέγεται :

ο ζωικός πλούτος μιας περιοχής
ο φυτικός πλούτος μιας περιοχής
ο μανδύας που φορούσαν οι αρχαίοι
ο εορτασμός της επετείου των 100 χρόνων
η αχτίνα του ήλιου
ο τόπος που γεννήθηκε και ζει κάποιος
η πρώτη σελίδα
ο πρώτος καπετάνιος
αυτός που φοριέται για πρώτη φορά
αυτός που ταξιδεύει για πρώτη φορά
αυτός που έχει ωραίο σώμα
αυτός που έχει ωραία φωνή
αυτός που έχει ωραία μορφή

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Αρσενικά σε -ώνας /ωνας, και όνας /ονας
- ☺ Θηλυκά σε -όνα και -ώνα
- ☺ Διπλόμορφα - διπλόκλιτα - διπλοκατάληκτα
- ☺ Σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό το αρχι-

Ασκήσεις

122) Να γράψεις τον πληθυντικό αριθμό των ουσιαστικών :

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

ο λόγος	οι	τα
ο βάτος	οι	τα
ο βράχος	οι	τα
ο σταθμός	οι	τα
ο ναύλος	οι	τα
ο ουρανός	οι	τα
ο δεσμός	οι	τα
ο σανός	οι	τα
ο αδερφός	οι	τα
ο φάκελος	οι	τα
ο λαιμός	οι	τα
ο χρόνος	οι	τα
ο καπνός	οι	τα

123) Σχημάτισε περιεκτικά ουσιαστικά σε -ώνας:

περιστέρι	όρνιθα
καλάμια	στρατός
ελιά	αμπέλι
άχυρα	πορτοκάλι

124) Συμπλήρωσε με ω ή ο:

Αλιάκμ.....νας
Ιάπ.....νας
Απόλλ.....νας
βραχί.....νας
κί.....νας
άξ.....νας
Στρυμ.....νας
ορνιθ.....νας
αρραβ.....νας
αι.....νας

Αγαμέν.....νας
Πάρν.....νας
Σόλ.....νας
γνώμ.....νας
αρχιτέκτ.....νας
γείτ.....νας
Μακεδ.....νας
στρατ.....νας
ηγεμ.....νας
καν.....νας

Ιάσ.....νας
Πλάτ.....νας
καύσ.....νας
πνεύμ.....νας
επιστήμ.....νας
μεσαί.....νας
Μαραθ.....νας
αλαζ.....νας
αγκ.....νας
χειμ.....νας

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ονοματικό και ρηματικό μέρος μιας πρότασης
- ☺ Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος

Ασκήσεις

125) Να κλίνεις τα παρακάτω ουσιαστικά ουδέτερα σε -ος:

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	το μέγεθος	το κόστος	το όρος
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	το άνθος	το βρέφος	το μέγεθος
Γεν.			

Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

126) Να υπογραμμίσεις το ονοματικό σύνολο στις παρακάτω προτάσεις:

Η μαθήτριά διαβάζει.

Τα παιδιά παίζουν κρυφτό.

Ο σκύλος γαβγίζει.

Ο Γιώργος γράφει τις ασκήσεις του.

Η Κατερίνα και ο Θανάσης βλέπουν τηλεόραση.

Ο σκύλος είναι κατοικίδιο ζώο.

Ήταν εξαιρετικός γιατρός.

Η αδερφή μου, η Άννα, πέτυχε στις εξετάσεις.

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Αυτοπαθείς αντωνυμίες
- ☺ Οριστική ενεστώτα των ρημάτων σε -ούμαι

Ασκήσεις

127) Να κλίνεις τα ρήματα απασχολούμαι, στερούμαι και μιμούμαι στην οριστική:

Ενεστώτας

.....

.....

.....

.....

.....

.....

128) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ενεστώτας			
δημιουργούμαι	εξαντλούμαι	εξαιρούμαι	συνεννοούμαι
δημιουργείσαι			
δημιουργείται			
δημιουργούμαστε			
δημιουργείστε			
δημιουργούνται			

129) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Ενεστώτας			
προηγούμαι	αφαιρούμαι	αρνούμαι	δικαιούμαι
προηγείσαι			
προηγείται			
προηγούμαστε			
προηγείστε			
προηγούνται			

130) Να υπογραμμίσεις τις αυτοπαθείς αντωνυμίες στις παρακάτω προτάσεις:

Να προσέχετε τους εαυτούς σας.

Πρόσεχε και λίγο τον εαυτό σου.

Τα βρήκα με τον εαυτό μου.

Αυτοί φροντίζουν μόνο για το συμφέρον των εαυτών τους.

Εσύ να κοιτάς μόνο τον εαυτό σου και κανέναν άλλον.

Η Μαρία κάνει πολύ κακό στον εαυτό της με το να τρώει πολύ.

131) Γράψε τι σημαίνουν τα ρήματα:

αυτοτραυματίζεται

αυτοπροβάλλομαι

αυτοδιορθώνονται

αυτοελέγχομαι

αυτοκαταστρέφομαι

αυτοδιορθώνονται

132) Να συμπληρώσεις τον πίνακα:

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός
Α΄ πρόσ.	Γενική	του εαυτού μου	του εαυτού μας - των εαυτών μας
	Αιτιατική		
Β΄ πρόσ.	Γενική		
	Αιτιατική		
Γ΄ πρόσ.	Γενική		
	Αιτιατική		

133) Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις με αυτοπαθείς αντωνυμίες:

Να αγαπάς τον πλησίον σου όπως

Θαύμαζε τονστον καθρέφτη.

Αυτός δεν είναι κύριος

Να μη σκέφτεσαι μόνο.....

Να προσέχετε

134) Να συμπληρώσεις τα κενά των προτάσεων με το κατάλληλο πρόσωπο των ρημάτων στις παρενθέσεις:

Ο αδερφός της πως δε συνέβη τίποτα. (προσποιούμαι)

Στην επιχείρησή του εκατό περίπου άτομα.

(απασχολούμαι)

Μην από αυτά που ακούτε. (ενοχλούμαι)

..... τους νόμους για να υποστηρίξουμε το δίκιο μας.

(επικαλούμαι)

Νομίζω ότι εσείς (προηγούμαι)

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Συνώνυμα - ταυτόσημα   ☺ Οικογένειες λέξεων   ☺ Σύνθετες λέξεις

Ασκήσεις

135) Να σχηματίσεις σύνθετες λέξεις:

η φωλιά της σφήκας
το πικρό αμύγδαλο
το βασίλειο του ήλιου
το κλαδί που βρίσκεται χάρω
αυτό που το έχουν τραγουδήσει πολύ
ο κήπος με τα λαχανικά
η τρύπα της κλειδαριάς
αυτός που φοβάται το θεό

136) Γράψε δίπλα από τα ζευγάρια των λέξεων αν είναι ταυτόσημα ή συνώνυμα:

σελήνη - φεγγάρι.....	χαλίκι - βότσαλο
βλέπω - διακρίνω.....	ρυπαίνω - βρομίζω.....
καράβι - πλοίο.....	δρόμος - μονοπάτι.....
πόθος - επιθυμία.....	στέγη - σκεπή.....
βλοσυρός - αγριωπός.....	

137) Γράψε τις παρακάτω λέξεις στις οικογένειες που ανήκουν:

σημαία, σημειώνω, σημαιοφόρος, σημείωμα, σημείωση, σημαδούρα, σήμανση, σημαδεύω, σήμαντρο, σημειωματάριο, σημαιοστολίζω

σήμα.....
.....

σημείο.....
.....

σκηνίτης, σχοινάκι, σκηνικό, σχοινοβασία, караβόσχοινο, παρασκήνιο, σκηνοθέτης, αντίσκηνο, προσκήνιο, κατασκήνωση, σχοινοβατώ

σχοινί.....
.....

σκηνή.....
.....

λίπασμα, λυπούμαι, λύπηση, λιποδίαιτος, λυπημένος, αλύπητος, λίπανση,
λιπαίνω, λυπηρός, αξιολύπητος, συλλυπητήρια, συλλυπητήρια, λιπαρός,
λυπητερός

λίπος.....
.....

λύπη.....
.....

δίστιχο, στοιχίζω, τρίστιχο, αντίστοιχα, αντιστοιχίζω, συστοιχία,
αμαξοστοιχία, περιστοιχίζω, ακροστιχίδα, πολύστιχο, κατάστιχο, στιχουργός,
στιχομυθία, στιχοπλόκος

στίχος.....
.....

στοίχος.....
.....

138) Να υπογραμμίσεις το ρηματικό σύνολο στις παρακάτω προτάσεις:

- Ο πατέρας θύμωσε πάρα πολύ για το ψέμα που του είπα.
- Ο δάσκαλος μας μοίρασε βιβλία την πρώτη μέρα του σχολείου.
- Ο Πέτρος διαβάζει πολύ προσεκτικά τα μαθήματά του.
- Το σπίτι ήταν πολύ καθαρό και έλαμπε.
- Η Μαρία τραγουδάει πάρα πολύ όμορφα.
- Ο υδραυλικός κουράστηκε αλλά επισκεύασε τη βλάβη στη βρύση.
- Ταξίδεψε με το πλοίο και κουράστηκε αρκετά.

ραμματικό φαινόμενο

- ☺ Παραγωγή επιθέτων σε -ωτός, -ωπός, -ένιος, -ίσιος
- ☺ Επίθετα σε -ής, -ής, -ές

Ασκήσεις

139) Να κλίνεις στα τρία γένη το επίθετο ο επιμελής, η επιμελής, το επιμελές - ο χαώδης, η χαώδης, το χαώδες - ο διεθνής, η διεθνής, το διεθνές:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Ενικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Ενικός αριθμός			
Όνομ.			

Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

140) Να σχηματίσεις τα τρία γένη των επιθέτων:

αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ο ασεβής		
ο ευγενής		
ο ευσεβής		
ο επιεικής		
ο ακριβής		
ο συνεχής		
ο συμμιγής		
ο ελώδης		
ο βραχώδης		
ο δασώδης		
ο παταγώδης		
ο θαμνώδης		

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Επίθετα σε -ής, -ιά, -ί   ☺ Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ

Ασκήσεις

141) Να κλίνεις στα τρία γένη το επίθετο ο πλατύς, η πλατιά, το πλατύ:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

142) Να συμπληρώσεις τον πίνακα:

αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ο βαθύς		
ο ελαφρύς		
ο μακρύς		
ο τραχύς		
ο βαρύς		
ο δασύς		
ο παχύς		
ο φαρδύς		
ο αψύς		

143) Γράψε τις παρακάτω φράσεις στις αντίστοιχες πτώσεις του πληθυντικού:

της πλατιάς θάλασσας
του βαριού σεντουκιού
η τραχιά επιφάνεια
το βαθύ ύπνο
το φαρδύ μανίκι
του βαθιού πηγαδιού
της βαριάς κληρονομιάς
του πλατιού ίσκιου

το παχύ κρέας
του μακριού διαδρόμου

144) Γράψε στον πληθυντικό τις παρακάτω φράσεις:

η ελαφριά βαλίτσα
το βαρύ σκέπασμα
ο ελαφρύς καφές
το παχύ γουρούνι
η παχιά αγελάδα
ο απύς χαρακτήρας

145) Να κλίνεις μαζί ο τραχύς χαρακτήρας και η φαρδιά φούστα:

Ενικός αριθμός		
Ον.	Ο τραχύς χαρακτήρας	Η φαρδιά φούστα
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

Πληθυντικός αριθμός		
Ον.		
Γεν.		
Αιτ.		
Κλητ.		

146) Να γράψεις τα τρία γένη των επιθέτων που παράγονται από τα παρακάτω ουσιαστικά:

φάρδος
χρυσάφι
πλάτος
βιολέτα
ασήμι
μωβ

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Ρήματα με αόριστο -ειλα, -εινα, ειρα

Ασκήσεις

147) Συμπλήρωσε τα κενά των προτάσεων με το σωστό πρόσωπο του αορίστου των ρημάτων της παρένθεσης:

Ο μάρτυρας το δράστη στην αστυνομία. (καταγγέλλω)

Πού όταν ήγατε στη Θεσσαλονίκη;

..... τα χωράφια τους με σιτάρι και καλαμπόκι.

Σε είδα που το κεφάλι σου στον ώμο της μητέρας σου (γέρνω)

Πολλές φορές σας γράμμα, αλλά ποτέ δε μας απαντήσατε. (στέλνω)

148) Γράψε τις παρακάτω φράσεις στις αντίστοιχες πτώσεις του πληθυντικού:

η θορυβώδης γειτονιά

η ελώδης περιοχή

της συνεχούς προσπάθειας

το οινοπνευματώδες ποτό

του δηλητηριώδους φιδιού

της διεθνούς συνθήκης

του επιεικούς δασκάλου

το ασφαλές κτίριο

του διεθνούς αεροδρομίου

του θυελλώδους ανέμου

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Ιδιωματισμοί
☺ Ταυτόσημα - Συνώνυμα - Αντίθετα

Ιδιωματισμός λέγεται κάθε χαρακτηριστικό γλωσσικό στοιχείο (φωνητικό, γραμματικό, συντακτικό, λεξιλογικό) που αναφέρεται σε γλωσσικό ιδίωμα, δηλαδή σε ιδιαίτερο τύπο διαλέκτου που μιλιέται σε συγκεκριμένο τόπο της Ελλάδας. Π.χ. όχθος (ιδιωματισμός)
αντί όχθος - κρένω (ιδιωματισμός) αντί μιλώ, λέω

Ασκήσεις

149) Συμπλήρωσε τα κενά των λέξεων με η, ι, ει, οι:

καθρέφτ.....ς	καθρεφτ.....ζω	χ.....λος
δικαιολογ.....α	λ.....στ.....ς	περ.....π.....ση
καμ.....νάδα	γ.....απ.....	καταμεσ.....ς
κατε.....θ.....νσ.....	σ.....ν.....άλο	αγκ.....ρα
μπρούμ.....τα	όψ.....	

150) Συμπλήρωσε τα κενά με ε, αι:

δικ.....ολογούμ.....	π.....ριποιούμ.....	ι.....ρός
θ.....ρμ.....νω	αν.....μ.....λα	γλ.....ντι
αδ.....ξιος	ανάσκ.....λα	ανασ.....νω

151) Να γράψεις αν τα παρακάτω ζευγάρια λέξεων είναι ταυτόσημα, αντίθετα ή συνώνυμα:

σαλεύω - κινούμαι	μιλώ - σιωπώ.....
βαστώ - κρατώ	λέμβος - βάρκα.....
λάθος - σφάλμα	εισπνοή - εκπνοή.....
διαβάζω - μελετώ.....	μήκος - μάκρος
δυσκίνητος - ευκίνητος.....	

152) Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω προτάσεων με το σωστό τύπο των λέξεων στις παρενθέσεις:

Ο Νίκος..... για τα του. (απολογούμαι, λάθος)
Αυτά τα παιδιά της φροντίδας των γονιών τους. (στερούμαι, συνεχής)

Μη νομίζεις ότι από το έλεγχο των σου. (εξαιρούμαι, διαρκής, κέρδος)

Να μην όποιον σας έβλαψε. Να είστε(εκδικούμαι, επιεικής)

153) Να σχηματίσεις φράσεις βάζοντας τη δεύτερη λέξη στη γενική ενικού και μετά να τις μεταφέρεις στον άλλο αριθμό:

το στέλεχος - το άνθος:

η μέτρηση - το ακριβές μέγεθος.....

το βαρύ ξίφος - ο ιππότης.....

το είδος - ο σταχτής λύκος.....

154) Να γράψεις τα επίθετα σε -ωπός, -ένιος, -ωτός ή -ίσιος που παράγονται από τις παρακάτω λέξεις:

τόξο	χαρά
φτερό	μάρμαρο
αρνί	καστανός
δαντέλα	ποτάμι
μολύβι	άγριος

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Η περίφραση
- ☺ Ουδέτερα ιδιόκλιτα ουσιαστικά σε -ον
- ☺ Αρχαιοκλιτα προπαροξύτονα θηλυκά σε -η
- ☺ Προπαροξύτονα θηλυκά σε -α

Περίφραση λέγεται το σχήμα λόγου κατά το οποίο μία έννοια αποδίδεται με περισσότερες από μία λέξεις, κυρίως για λόγους ζωντάνιας και παραστατικότητας. Π.χ. Ο γέρος του Μοριά: **ο Κολοκοτρώνης**

Ασκήσεις

155) Να κλίνεις τα ουσιαστικά ιδιόκλιτα το προϊόν, το ον το μέλλον:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

156) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

Όνομαστική ενικού	Γενική ενικού	Όνομαστ. Πληθ.	Γενική πληθ.
το φωνήεν			
το καθήκον			
το περιβάλλον			
το προϊόν			
το συμφέρον			
το παρελθόν			
το ενδιαφέρον			

το στέλεχος			
η πράξη			
η φράση			
η ψύξη			
η σύνταξη			
η ένεση			
η ειδοποίηση			
η είδηση			
η κίνηση			
η κατάληξη			
η κυβέρνηση			
η όρεξη			
η ανάσταση			
η διάθεση			
η μέτρηση			
η κατάσταση			

157) Να γράψεις τα αρσενικά ουσιαστικά σε -(η, ι, υ)της που παράγονται από τα παρακάτω ρήματα:

διοικώ	αφηγούμαι
ενισχύω	εκτιμώ
κρίνω	υμνώ
φοιτώ	αναλύω
νικώ	μηνύω
επικρίνω	ομιλώ
τηλεφωνώ	μελετώ

158) Να κλίνεις τα αρχαιοκλιτα θηλυκά η γνώση, η αφαίρεση, η έπαυλη:

Ενικός αριθμός			
Όνομ.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.			

Γεν.			
Αιτ.			
Κλητ.			

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ασύνδετο και πολυσύνδετο σχήμα
- ☺ Κυριολεξία - μεταφορά - παρομοίωση

Ασύνδετο λέγεται το σχήμα λόγου κατά το οποίο μικρές προτάσεις ή όμοιες λέξεις παρατάσσονται η μία δίπλα στην άλλη, χωρίς να συνδέονται μεταξύ τους με το σύνδεσμο **και** ή κάποιον άλλο σύνδεσμο, αλλά χωρίζονται με κόμμα.

Π.χ. Ήταν μια πολύ έξυπνη, ευγενική, καλοσυνάτη γυναίκα.....

Πολυσύνδετο λέγεται το σχήμα λόγου κατά το οποίο μικρές προτάσεις ή όμοιες λέξεις συνδέονται μεταξύ τους με συμπλεκτικούς συνδέσμους (και, ούτε, μήτε) διαχωριστικούς (ή, είτε).

Π.χ. Ήταν μία πολύ έξυπνη και ευγενική και καλοσυνάτη γυναίκα.

Ασκήσεις

159) Με κάθε μία από τις παρακάτω κυριολεξίες να σχηματίσετε μία μεταφορά:

Κυριολεξία

Μεταφορά

τρυφερός βλαστός

τρυφερός άνθρωπος

σκληρή πέτρα

.....

βαθιά ρίζα

.....

γελαστό πρόσωπο

.....

πέταξε το πουλί

.....

άναψε η φωτιά

160) Με κάθε μία από τις παρακάτω μεταφορές να σχηματίσετε μία κυριολεξία:

χρυσή καρδιά

γελαστή μέρα

πονηρό μυαλό

κοιμισμένη πολιτεία

κολυμπά στα πλούτη

καθαρή καρδιά

161) Συμπλήρωσε τις παρακάτω παρομοιώσεις:

(τρώγεται, αλεπού, στραβά, τσιμπούρι, κόπηκε, φίδι, αέρα, πάπια, παίζει, περδίκι, βράχος, κηφήνας, καβάλησε, σαράκι, γελά, περιστερά, μύτη, ταύρος, γης, λαγός)

Του έδωσες πολύ θάρρος και θα σου πάρει τον

δηλητήριο η γλώσσα του, φαρμακερόπου λένε

έβλεπε το κακό, αλλά έκανε τα μάτια.

Ήταν πολύ άρρωστος, αλλά τώρα είναι καλά, έγινε

Πήρε φόρα, αλλά μετά του ο βήχας.

Η δύναμή σου πέλαγος κι η θέλησή σου

Έμαθε να ζει σε βάρος των άλλων, γι' αυτό τον λένε όλοι

Τον σιγοτρώνει το της στενοχώριας.

Δε λέει να ξεκολλήσει, μας έγινε

Τον κάνει ό,τι θέλει, τον σέρνει από τη

Δεν βλέπει τον κίνδυνο και με τη φωτιά.

Με τόσα που έκανε, στο τέλος μας έκανε την αθώα

Τα έκανε γυαλιά καρφιά, σαν σε υαλοπωλείο.

Της νύχτας τα καμώματα τα βλέπει η μέρα και

Μπροστά στον κίνδυνο, έγινε και μην τον είδατε...

Εξαφανίστηκε, χάθηκε από προσώπου

Τα ήξερε όλα και μας έκανε την κι από πάνω.

Σου είναι μία πονηρή αυτός που δεν το φαντάζεσαι.

Δεν ξέρει τι του φταίει και με τα ρούχα του.

Αυτός τώρα το καλάμι και ποιος τον πιάνει.

162) Να σχηματίσεις τα αρσενικά ουσιαστικά σε -(ι, η,ει,οι)στής που παράγονται από τα παρακάτω ρήματα και ουσιαστικά:

καπνίζω	τροχίζω
δανείζω	καθαρίζω
εμπρησμός	ρεαλισμός
αθροίζω	αγωνίζομαι
τυμπανίζω	ληστεία
άνθρωπος	ρεαλισμός

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Σύνθετα με πρώτο συνθετικό το συν

Ασκήσεις

163) Γράψε τις σύνθετες λέξεις που σχηματίζονται από τα παρακάτω συνθετικά:

συν + χαίρω	συν + κλήση
συν + μαζεύω	συν + λόγος
συν + ζω	συν + πράξη
συν + γνώμη	συν + ραφή
συν + στάση	συν + φέρω
συν + ομιλία	συν + σίτος

164) Να αναλύσεις τις παρακάτω σύνθετες λέξεις στα συνθετικά τους μέρη:

συρροή	συστρέφω
συμπολίτης	σύνταγμα
συμφιλιώνω	συμμετέχω
συλλυπούμαι	σύγκρουση
σύσσωμος	συζήτηση

165) Γράψε δίπλα από τις προτάσεις αν είναι κυριολεξία, μεταφορά ή παρομοίωση:

Ο καιρός είναι πολύ ζεστός.
Η ζεστή συμπεριφορά της τους ηρέμησε.
Είναι πονηρός σαν αλεπού.
Μαύρισε η ψυχή του από αυτά που άκουσε.
Κολυμπάει τόσο γρήγορα λες και είναι δελφίνι.
Παλεύει σκληρά για να βγάλει το ψωμί του.
Τα σταφύλια ήταν ξινά, γιατί ήταν άγουρα.

166) Σχημάτισε φράσεις γράφοντας το δεύτερο ουσιαστικό στη γενική:

η ακολουθία - η Ανάσταση
η παράδοση - η πόλη
τα όργανα - οι αισθήσεις
η δύναμη - η πίστη
οι καταλήξεις - οι λέξεις
η δύναμη - η πίστη
το δελτίο - οι ειδήσεις
το ποσό - η σύνταξη
η απόφαση - η κυβέρνηση
το σχέδιο - η πόλη
τα σημεία - η στίξη
το αποτέλεσμα - η πρόσθεση
η αύξηση - οι γεννήσεις
το βιβλίο - οι γνώσεις

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Έκθλιψη - αφαίρεση - αποκοπή
☺ Ο τονισμός των εγκλιτικών λέξεων
☺ Βασικοί κανόνες μονοτονικού συστήματος

Εγκλιτικές λέγονται οι μονοσύλλαβες λέξεις που χάνουν τον τόνο τους ή τον ανεβάζουν στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης. Οι πιο συνηθισμένες εγκλιτικές λέξεις είναι οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών (μου - με - μας - σου - σε - σας - τος - τον - τη - τους - τες)

Ασκήσεις

167) Κάνε έκθλιψη στις παρακάτω λέξεις:

του ουρανού	τα άλλα
θα ακούσετε	από όλους
το άλογο	και άλλα
του ανθρώπου	και εκεί
με έφερε	και όμως
για αυτό	τα αστέρια
σε έφερα	και αύριο
και έχω	και όταν

168) Κάνε αφαίρεση στις παρακάτω λέξεις:

Να είχαμε	μου έδωσαν.....	
τι είναι	τα είπε
σου έδωσα	μου έφεραν.....	
που είναι	που είχες
θα έχω	εσύ είσαι
θα είμαστε	να έρθει
μου είπε	τα έκρυψα

169) Κάνε αποκοπή στις παρακάτω φράσεις:

Δώσε μου το τετράδιο
κόψε το φύλλο
δώσε της τα βιβλία
πάρε τον στο τηλέφωνο

170) Να τονίσεις τις παρακάτω φράσεις:

Όταν τον ρωτησα πως τον λενε, μου απαντησε πως τον λενε Δημητρη.

Ο δασκαλος μας δεν μπορεσε να 'ρθει στη γιορτη.
Η μητερα μας ειπε πως καλυτερα εινια να ρωτησουμε που να παμε.
Φερ' τους η το ένα η το άλλο.
Δωσε μου τα σε παρακαλω.

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις

Υποθετικές λέγονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που αρχίζουν με τους συνδέσμους **αν** και **εάν** (σπανιότερα με τους **άμα, σαν, να**) και περιέχουν μία προϋπόθεση, δηλαδή ένα όρο που πρέπει να ισχύει για να συμβαίνει ή να αληθεύει αυτό που αναφέρεται στην πρόταση που προσδιορίζουν. Π.χ. **Αν αύριο ο καιρός είναι καλός, θα πάμε εκδρομή**

Ασκήσεις

171) Βάλε κόμμα όπου χρειάζεται:

Αν βυθίσουμε ένα στερεό σώμα στο νερό αυτό θα εκτοπίσει νερό ίσο με τον όγκο του.

Δε σκέφτηκα αν θέλεις να έρθεις.

Δεν πρέπει να απελπίζεσαι αν δεν τα κατάφερες με την πρώτη φορά.

Θα κάνεις λάθος αν βιαστείς.

Εάν νομίζεις ότι έχει δίκιο να τον υποστηρίξεις.

Δεν μπόρεσα να μάθω ακόμα αν τελικά κατάφεραν να φύγουν.

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Αρχαιοκλίτα ρήματα σε -ούμαι και -ώμαι

Ασκήσεις

172) Συμπλήρωσε τον παρακάτω πίνακα:

ενεστώτας	παρατατικός	αόριστος	παρακείμενος
ταλαιπωρούμαι			
στερούμαι			
προηγούμαι			
εξαντλούμαι			
εξαιρούμαι			
αφαιρούμαι			
συνεννοούμαι			
μιμούμαι			
εξαρτώμαι			
εγγυώμαι			
διασπώμαι			
αποσπώμαι			
διερρωτώμαι			

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Σύνδεσμοι
- ☺ Σύνδεση των προτάσεων με το όταν
- ☺ Επιρρήματα

Το **όταν** είναι **χρονικός σύνδεσμος** και οι προτάσεις που αρχίζουν με αυτόν είναι **δευτερεύουσες χρονικές** (δηλώνουν δηλαδή πότε έγινε αυτό που αναφέρει η πρόταση από την οποία εξαρτώνται αυτές οι προτάσεις)

χρονικά

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Επιθετικοί προσδιορισμοί
- ☺ Σύνδεση προτάσεων με το γιατί
- ☺ Σύνθετα με πρώτο συνθετικό το γιατί

Επιθετικός προσδιορισμός είναι το επίθετο ή άλλη λέξη σε θέση επιθέτου (μετοχή, αντωνυμία, αριθμητικό, ουσιαστικό, επίρρημα με άρθρο) που προσδιορίζει ένα ουσιαστικό και φανερώνει μία μόνιμη ιδιότητά του. Ο επιθετικός προσδιορισμός βρίσκεται στην ίδια πτώση, στο ίδιο γένος και στον ίδιο αριθμό με το ουσιαστικό που προσδιορίζει. Π.χ. εποχή **επιστημονικών** επιτευγμάτων - εποχή **μεγάλων επιστημονικών** επιτευγμάτων (δύο επιθετικοί προσδιορισμοί)

Το **γιατί** είναι ένας από τους **αιτιολογικούς συνδέσμους** (γιατί, επειδή, αφού) και οι προτάσεις που αρχίζουν με αυτόν είναι **δευτερεύουσες αιτιολογικές**. Οι προτάσεις αυτές φανερώνουν την αιτία για την οποία γίνεται αυτό που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζουν (η οποία είναι συνήθως κύρια) Π.χ. Δε θα γυρίσω νωρίς, **γιατί έχω πολύ δουλειά**

Το παρά ως πρώτο συνθετικό λέξεων προσδιορίζει στο δεύτερο συνθετικό την έννοια του κοντά, δίπλα ή του πάρα πολύ. Π.χ. Παραβρασμένος (πάρα πολύ βρασμένος) παραθαλάσσιος (αυτός που βρίσκεται κοντά , δίπλα στη θάλασσα)

Ασκήσεις

175) Πώς λέγεται:

Αυτός που είναι πολύ γεμάτος
Η περιοχή που βρίσκεται κοντά σε ακτές
Αυτός που έχει ζεσταθεί πάρα πολύ
Αυτός που έχει φάει πάρα πολύ
Αυτός που βρίσκεται κοντά σε ποταμό
Το άνοιγμα που βρίσκεται κοντά στη θύρα

176) Να αλλάξεις τη σύνδεση των παρακάτω προτάσεων χρησιμοποιώντας τον αιτιολογικό σύνδεσμο γιατί και να προσέξεις που θα βάλεις κόμμα:
Θα με καθυστερούσαν και τους απέφυγα.

.....
Δεν ήθελα να τον συναντήσω και έφυγα από το σπίτι.
.....

Τον εντυπωσίασαν τα λόγια του και τον παρακολουθούσε με μεγάλη προσοχή.
.....

177) Να υπογραμμίσεις τους επιθετικούς προσδιορισμούς στις προτάσεις:

Μένει σε ένα διώροφο ολοκαίνουριο σπίτι.
Έσκαβαν μεγάλους λάκκους για να εγκαταστήσουν τους τεράστιους πλαστικούς σωλήνες ύδρευσης.
Η αίθουσα γέμιζε από την υπέροχη μελωδική φωνή της.

178) Ένωσε τις προτάσεις σε μία:

Δεν τον αναγνώρισα αμέσως. Είχα πολύ καιρό να τον δω.
.....

Τα περισσότερα παιδιά πέρασαν στο πανεπιστήμιο. Διάβασαν πολύ.

Εχθές δε βγήκα καθόλου από το σπίτι. Έβρεχε όλη μέρα.

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Σύνδεση προτάσεων με το **σαν**, **όταν**, **άμα**, **αν**

Το **σαν**, **όταν** και **άμα** ανήκουν στους **χρονικούς συνδέσμους** και οι προτάσεις που αρχίζουν με αυτές είναι **δευτερεύουσες χρονικές**. Οι δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις χωρίζονται από την κύρια πρόταση με κόμμα πάντα. Π.χ. **Σαν φτάσουμε στο σπίτι**, θα σου τηλεφωνήσω.

Ασκήσεις

179) Να υπογραμμίσεις τις δευτερεύουσες προτάσεις και να βάλεις κόμμα όπου πρέπει:

Όταν τον είδε έτρεξε γρήγορα κοντά του.

Άμα ερχόταν στο σπίτι γινόταν σωστό πανηγύρι.
Αν τελικά μπορέσεις να έρθεις μαζί μας θα χαρούμε πολύ.
Σαν κατάλαβε το λάθος του μας ζήτησε συγγνώμη.
Στενοχωρηθήκαμε όλοι πάρα πολύ όταν μάθαμε τα τραγικά νέα.
Θα προλαβαίναμε την αρχή του έργου άμα δεν είχες αργήσει τόσο πολύ.

180) Να γράψεις δίπλα στην κάθε πρόταση αν είναι μεταφορά, κυριολεξία ή παρομοίωση:

Όλοι πληροφορήθηκαν την καυτή είδηση.
Τα καλώδια έμοιαζαν με φίδια.
Δε συνηθίζει να μασά τα λόγια του.
Ήταν κίτρινος σαν το λεμόνι.
Νόμιζε πως η μηχανή του έτρωγε το ψωμί του.

181) Ένωσε τις προτάσεις σε μία:

Ο δάσκαλος άλλαξε γνώμη. Τα έμαθε όλα.
.....

Η Ελλάδα υπέφερε. Την κατέλαβαν γερμανοί κατακτητές.
.....

182) Να γράψεις τις παρακάτω σύνθετες λέξεις:

συν + νέφος
συν + ρέω
συν + καλώ
συν + μορφώνω
συν + λαμβάνω
συν + φοιτητής
συν + χωρώ
συν + σωρεύω
συν + στάση
συν + γράφω

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ελλειπτικές προτάσεις
- ☺ Μετατροπή ονοματικής φράσης σε ρηματική και αντίστροφα
- ☺ Προτάσεις υπόθεσης - απόδοσης

Ελλειπτικές λέγονται οι προτάσεις στις οποίες παραλείπεται ένας ή περισσότεροι κύριοι όροι (υποκείμενο, ρήμα, αντικείμενο, κατηγορούμενο) επειδή εννοούνται εύκολα από τα συμφραζόμενα. Π.χ. Καλημέρα (σου εύχομαι)

Μια **δευτερεύουσα υποθετική πρόταση** και η πρόταση που προσδιορίζει αποτελούν μαζί έναν υποθετικό λόγο. Η υποθετική πρόταση ονομάζεται **υπόθεση** ενώ η πρόταση που προσδιορίζεται ονομάζεται **απόδοση**. Η υπόθεση και η απόδοση σε έναν υποθετικό λόγο μπορούν να αλλάξουν θέση χωρίς να αλλάξει το νόημα του υποθετικού λόγου. Π.χ. Αν δεν τσακώνονταν συνέχεια (υπόθεση), θα ζούσαν ευτυχισμένοι (απόδοση).

Ασκήσεις

183) Στις παρακάτω προτάσεις, να κυκλώσεις την υπόθεση, να υπογραμμίσεις την απόδοση και να τις χωρίσεις με κόμμα:

Αν η άσκηση ήταν εύκολη όλοι θα την είχαν λύσει.

Θα ήταν πιο ευτυχισμένη αν είχε περισσότερα χρήματα.

Αν μάθαινε τι είχε συμβεί θα είχε θυμώσει πάρα πολύ.

Δώσε πολλούς χαιρετισμούς στον Γιώργο αν τον δεις σήμερα.

Αν είχες διαβάσει πιο καλά θα είχες περάσει τις εξετάσεις.

Αν βιαζόσουν περισσότερο θα είχες τελειώσεις τις δουλειές σου.

184) Να μετατρέψεις τις ρηματικές φράσεις σε ονοματικές και το αντίστροφο:

Αύξηση των τιμών ρύπανσης στην Αθήνα

.....

Ανακάλυψη ενός αρχαίου τάφου στη Μακεδονία.

.....

Διοργανώνονται οι Ολυμπιακοί αγώνες στην Ελλάδα.

.....

Πραγματοποιήθηκε έκτακτο υπουργικό συμβούλιο.

.....

Παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

.....

Αναμένονται νέες εξελίξεις.

.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Σύνδεση λέξεων και προτάσεων με το αλλά

Το **αλλά** είναι ένας από τους **αντιθετικούς συνδέσμους** (αλλά, μα, όμως, παρά, μόνο, ωστόσο) και συνδέει προτάσεις ή όρους μίας πρότασης (υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο) αντιθετικά, φανερώνει δηλαδή πως υπάρχει αντίθεση. Π.χ. Θύμωσε πολύ, αλλά δεν είπε τίποτα.

Πριν από το σύνδεσμο αλλά βάζουμε κόμμα, όταν αυτός συνδέει αντιθετικές προτάσεις (όταν δηλαδή μετά το αλλά υπάρχει ρήμα) ενώ, όταν συνδέει αντιθετικά τους όρους μίας πρότασης (όταν δηλαδή μετά το αλλά δεν υπάρχει ρήμα) δε βάζουμε κόμμα. Π.χ. Έφυγε, αλλά γύρισε νωρίς. (με κόμμα γιατί συνδέει προτάσεις) Είναι πολύ καλό αλλά λίγο (χωρίς κόμμα, γιατί συνδέει όρους)

Ασκήσεις

185) Να βάλεις κόμμα όπου χρειάζεται στις παρακάτω προτάσεις:

Μπορεί να είναι λίγοι αλλά είναι γενναίοι.
Το σπίτι ήταν παλιό αλλά περιποιημένο.
Δεν ήξερε τίποτα για το θέμα αλλά δεν ρώτησε να μάθει.
Όχι μόνο δεν ήρθες αλλά δε μου τηλεφώνησες.
Δε μιλάμε για σένα αλλά για τον Πέτρο.
Τα έγραψε όλα σωστά αλλά στην άσκηση έκανε λάθος.
Σίγουρα δέχονται κάποιες επιδράσεις αλλά λίγες.
Διασκέδασα πάρα πολύ αλλά θα ήθελα κι άλλο.
Έπρεπε να ψωνίσω κι άλλα πράγματα αλλά δεν μου έφτασαν τα χρήματα.

186) Ένωσε τις προτάσεις σε μία:

Η Ελλάδα είναι ορεινή χώρα. Έχει πολύ καλό κλίμα.
.....

Η μητέρα έχει πυρετό. Δεν είπε τίποτα σε κανέναν.
.....

Η ειρήνη είναι ένα πολύτιμο αγαθό. Χρειάζονται αγώνες για να διατηρηθεί.
.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺	Σύνδεση λέξεων και προτάσεων με το πριν
☺	Περιληπτικά ουσιαστικά

<p>Το πριν είναι χρονικός σύνδεσμος και οι προτάσεις που αρχίζουν με αυτόν είναι δευτερεύουσες χρονικές. Οι χρονικές προτάσεις χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση. Π.χ. Πριν φύγεις για ταξίδι, πέρνα από το σπίτι μας.</p>

Ασκήσεις

187) Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα:

αθλητής, ελαιώνας, βουνό, λαός, άλογο, παλτό, τρέξιμο, αγέλη, εξυπνάδα, εργατιά, πλοίο, στρατώνας, κυνηγός, σμήνος, κακία, σύλλογος, μολύβι, κόσμος, περιβόλι, πορτοκάλι, πότισμα, θάρρος, παλτό

συγκεκριμένα	αφηρημένα	περιληπτικά

188) Να υπογραμμίσεις τις δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις και να βάλεις κόμμα όπου χρειάζεται:

Έρθε σπίτι μας πριν ξημερώσει καλά.

Η Θεσσαλία μπήκε στην Ελλάδα πριν εκατό περίπου χρόνια.

Θα βαπτίσουν το μωρό τους πριν από τα Χριστούγεννα.

Ζούσαν πολύ άνετα πριν πεθάνει ο πατέρας τους.

189) Να συμπληρώσεις τα κενά των παρακάτω λέξεων με η, ι, υ, ει, οι:

Κατακτ.....Τ.....ς

φοιτ.....Τ.....ς

ιδρ.....Τ.....ς

ενισχ.....Τ.....ς

αναλ.....Τ.....ς

τραπεζ.....Τ.....ς

πολ.....Τ.....ς

ιδιοκτ.....Τ.....ς

προφ.....Τ.....ς

μαγν.....Τ.....ς

δ.....Τ.....ς

θ.....Τ.....ς

σκακ.....στ.....ς

τραγουδ.....στ.....ς

αθρ.....στ.....ς

δαν.....στ.....ς

εμπρ.....στ.....ς

λ.....στ.....ς

πολεμ.....στ.....ς

λο.....γστ.....ς

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Το επίρρημα μέσα

Το επίρρημα **μέσα** γράφεται μες όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από σύμφωνο (παθαίνει δηλαδή αποκοπή) και μέσ' όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν (παθαίνει δηλαδή έκθλιψη)

Ασκήσεις

190) Συμπλήρωσε τα κενά των φράσεων με μέσ' ή μες:

..... στην τσάντα από την τσάντα στο ποτήρι
..... στο δάσος από την κούτα στη χώρα
..... από το συρτάρι στη ζέστη

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Σύνδεση λέξεων και προτάσεων με το σαν
- ☺ Σύνθετα επίθετα με τα αχώριστα μόρια παν-, θεο-, ολο-, κατά-, υπερ-

Το μόριο **σαν** μπορεί να χρησιμοποιηθεί με διάφορους τρόπους, δηλαδή ως:
Τροπικό επίρρημα που δηλώνει παρομοίωση και ισοδυναμεί με τα όπως, καθώς, σάμπως, όμοια με Π.χ. βιάδιζε αργά σαν χελώνα.

Χρονικός σύνδεσμος που εισάγει δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις και ισοδυναμεί με τα όταν, μόλις, άμα Π.χ.

Σαν φτάσεις σπίτι, πάρε με τηλέφωνο

Υποθετικός σύνδεσμος που εισάγει δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις και ισοδυναμεί με τα αν, άμα Π.χ. Σαν θέλεις, έλα και συ μαζί μας.

Αιτιολογικός σύνδεσμος που εισάγει δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις και ισοδυναμεί με τα αφού, επειδή Π.χ. Σαν δεν ήρθε, θύμωσε πολύ.

Ασκήσεις

191) Βάλε κόμμα όπου χρειάζεται:

Σαν θέλεις πήγαινε να τον βοηθήσεις.
Σαν χαλασμένο μου φαίνεται.
Σαν τον είδε ξαφνικά μπροστά του τρόμαξε.
Όρμησε σαν αστραπή να το πιάσει.
Πήδηξε στη θάλασσα σαν κατάλαβε τι θα γινόταν.
Ένωσα σα να με παρακολουθούσε κάποιος.
Σαν διευθυντής που είναι έχει πολλές ευθύνες.

192) Πώς λέγεται αυτός που:

είναι εντελώς παλαβός
είναι εντελώς λευκός
είναι πάρα πολύ άθλιος
είναι εντελώς σκοτεινός
είναι πάρα πολύ ένδοξος
είναι πάρα πολύ αρχαίος
είναι πάρα πολύ φτωχός
είναι εξαιρετικά άφθονος
κινείται υπερβολικά
είναι εντελώς νηστικός

193) Να βάλεις κόμμα όπου χρειάζεται, να υπογραμμίσεις τους συνδέσμους και να γράψεις το είδος των συνδέσμων:

Όταν κατάλαβε τι θα συνέβαινε φοβήθηκε πάρα πολύ.

.....

Άμα θες να φύγεις φύγε.

.....

Δεν πήγαμε τελικά εκδρομή γιατί ο καιρός ήταν άσχημος.

.....

Άμα ξημερώσει καλά καλά θα φύγουμε όλοι μαζί.

.....

Ο καζαμίας γράφει ανέκδοτα αλλά και εγκυκλοπαιδικές γνώσεις.

.....

Μεγάλη λαχτάρα θα περάσεις αν δεις στον ύπνο σου ψάρια.

.....

Σαν μαζεύτηκαν όλοι μαζί άρχισε το γλέντι.

.....

Πριν μετακομίσει σε άλλη χώρα πούλησε όλα του τα πράγματα.

.....

Θα ήθελα πολύ να σε επισκεφτώ όμως δεν προλαβαίνω.

.....

194) Να ξαναγράψεις τις παρακάτω φράσεις με μέσ' ή μες:

μέσα στο σπίτι

μέσα από τον τοίχο

μέσα στη θάλασσα

μέσα από το δωμάτιο

μέσα από τους κήπους

μέσα στις βαλίτσες

195) Να υπογραμμίσεις τους επιθετικούς προσδιορισμούς στις παρακάτω προτάσεις:

Ήταν μια φτωχή, βασανισμένη γυναίκα.

Η προσωρινή κυβέρνηση ανακοίνωσε τα νέα οικονομικά μέτρα.

Η εκπαιδευμένη αρκούδα άρχισε καινούρια νούμερα στο τσίρκο.

Ήρθαν καταπάνω μας πέντε εξαγριωμένα παιδιά.

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Εθνικά ή πατριδωνυμικά ουσιαστικά

☺ Επαγγελματικά ουσιαστικά

Ασκήσεις

196) Σχημάτισε τα εθνικά ή πατριδωνυμικά ουσιαστικά που παράγονται από τα παρακάτω ουσιαστικά και έχουν τις εξής καταλήξεις:

-ίτης

Ανατολή

Άργος

Κεφαλλονιά

Μεσολόγγι

Ρόδος

Αράχοβα

-αΐτης

Μοριάς

-(ι)άτης

Σπάρτη

Μύκονος

Ασία

Μάνη

Τεγέα

Κορέα

-ώτης, -ιώτης

Πειραιάς

Σάμος

Χίος

Ήπειρος

Χανιά

Ρούμελη

-ανός, -ιανός

Αμερική

Αφρική

Ψαρά

Σύρος

Αμερική

Μεξικό

Παρίσι

Μεξικό

Κολομβία

Καλαμάτα

Πρέβεζα

Αφρική

Βενετία

Νάπολη

-νός

Αλεξάνδρεια.....

Πάτρα

Λάρισα

Ζάκυνθος

Τρίκαλα

-ιός

Μυτιλήνη

Λήμνος

Θεσσαλονίκη.....

Μήλος

-ιος

Αίγυπτος
Πελοπόννησος.....
Κάρπαθος.....

Κόρινθος
Μεσσηνία
Κύπρος

-αίος

Αθήνα
Κέρκυρα
Λάρισα
Ρώμη

Θήβα
Ευρώπη
Σέρρες

-έζος

Μάλτα
Κογκό
Σκοτία

Κίνα
Βιέννη
Φιλιππίνες

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Η χρήση του ως
- ☺ Χρήση των σαν να, σάμπως να, λες και
- ☺ Χρήση των ούτε-μήτε, ή-είτε

Το **ως** χρησιμοποιείται ως:

Πρόθεση και σημαίνει έως, μέχρι, ίσαμε Π.χ. Θα έχει φτάσει ως αύριο το βράδυ.

Μόριο και σημαίνει ακόμα και. Π.χ. Είναι τόσο βίαιος που ως και τα παιδιά του τον φοβούνται.

Αναφορικό επίρρημα και σημαίνει καθώς, όπως. Π.χ. Ως συνήθως άργησε.

Τροπικό επίρρημα και δηλώνει ιδιότητα του υποκειμένου ή του αντικειμένου του ρήματος. Π.χ. Μίλησε ως πρόεδρος του συλλόγου.

Οι **επιρρηματικές φράσεις σαν να, σάμπως να, λες και** είναι συνώνυμες και δηλώνουν παρομοίωση, σύγκριση. Π.χ. τον προσέλαβαν ως διευθυντή πωλήσεων.

Το **ούτε** και **μήτε** είναι **συμπλεκτικοί σύνδεσμοι** που συνδέουν παρατακτικά αρνητικές προτάσεις ή δύο αρνητικά σκέλη προτάσεων. Π.χ. Ούτε τον είδα ούτε θέλω να τον δω.

Τα **ή** και **είτε** είναι **διαχωριστικοί σύνδεσμοι** που συνδέουν παρατακτικά δύο ή περισσότερες προτάσεις ή όρους προτάσεων όταν οι προτάσεις ή οι όροι αυτοί εκφράζουν έννοιες που η μία αποκλείει την άλλη ή είναι αντίθετη από την άλλη.

Π.χ. Θα έρθεις ή δε θα έρθεις τελικά;

Ασκήσεις

197) Συμπλήρωσε τα κενά των προτάσεων με **ούτε**, **είτε**, **ή**, **μήτε**:

..... φύγεις μείνεις, εμείς καλά θα περάσουμε.

Είναι πολύ στενοχωρημένος, μιλάει γελάει

..... εγώ ο πατέρας σου του ζητήσαμε τίποτα.

..... να πας το πρωί να μην πας καθόλου.

Αποφάσισε τελικά, θα κάτσεις θα φύγεις;

Δε θέλω μαζί του τον έναν τον άλλον.

Πρέπει κάποιος να μείνει στο σπίτι, εσύ ο αδερφός σου.

198) Γράψε το θηλυκό γένος των παρακάτω ουσιαστικών:

Μεσολογγίτης.....

Σουλιώτης

Ηπειρώτης

Σαμιώτης.....

Σπετσιώτης.....

Κερκυραίος.....

Χανιώτης.....

Μυτιληνιός.....

Συριανός

Σπαρτιάτης.....

Αθηναίος.....

199) Γράψε τα επαγγελματικά ουσιαστικά που παράγονται από τα παρακάτω ουσιαστικά και έχουν τις εξής καταλήξεις:

-άς

πάπλωμα

κουλούρι

γάλα

σίδηρο

αλεύρι

-άρης

βάρκα

περιβόλι

-ιάρης

σκουπίδι

κάρβουνο

ταβέρνα

μεροκάματο.....

-άριος

αποθήκη

βιβλιοθήκη

-τζής

ψιλικά

καφές

κουλούρι

παγωτό

βιολί

παλιά

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Αρνητικές - καταφατικές - ερωτηματικές προτάσεις

Ασκήσεις

200) Χαρακτήρισε τις παρακάτω προτάσεις:

Την περασμένη Κυριακή πήγα εκδρομή στην Εύβοια.

.....

Πού είναι ο πατέρας σου;

.....

Η γιαγιά μου έπλεξε έναν σκούφο.

.....

Εμείς δε θα πάμε στο θέατρο σήμερα λόγω του κακού καιρού.

.....

Δε θέλεις να φας τίποτα;

.....

Δε θέλω να τρώω γλυκά γιατί παχαίνουν πολύ.

.....

Δεν έβρεξε σήμερα καθόλου.

.....

201) Να μετατρέψεις τις παρακάτω προτάσεις σε ερωτηματικές:

Ο διαβάτης δεν έδωσε προσοχή στην πινακίδα.

.....

Δεν επιτρέπονται τα ζώα στις πολυκατοικίες.

.....

202) Να μετατρέψεις τις παρακάτω προτάσεις σε καταφατικές χρησιμοποιώντας τα ρήματα στην παρένθεση:

Τα άγρια ζώα δεν πρέπει να μένουν απροστάτευτα. (προστατεύομαι)

.....

Οι εργάτες του εργοστασίου δεν πρέπει να μένουν απλήρωτοι. (πληρώνομαι)

.....

203) Σχημάτισε ουσιαστικά με τις παρακάτω καταλήξεις:

-ιά

αμύγδαλο

κεράσι

ανήφορος

τριαντάφυλλο.....

-ιστής

άνθρωπος

Βούδας

αυτοκίνητο

εγώ

-ίας

εισόδημα

τραύμα

επιχείρηση

επάγγελμα

-ισμός

χριστιανός.....

Μωάμεθ

αθλητής

έλληνας

-ουριά

κλέφτης

λάσπη

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Η χρήση του κόμματος
- ☺ Η σημασία του άντε και όπου

Το **άντε** είναι επιφώνημα και χρησιμοποιείται ως προστακτική του ρήματος πηγαίνω.

Το **όπου** είναι επίρρημα και άλλοτε έχει τοπική σημασία (εκεί που) και άλλοτε χρονική (σε λίγο, σύντομα). Π.χ. Όπου κι αν πάω θέλω να γυρίσω στην πατρίδα (τόπος) Όπου να 'ναι θα φτάσουν (χρόνος)

Ασκήσεις

204) Βάλε κόμμα στις παρακάτω προτάσεις όπου χρειάζεται:

Αγόρασα τετράδια βιβλία κασετίναμπογιές και μολύβια.

Η γιαγιά μας πρόσφερε φρούτα γλυκά αναψυκτικά.

Στο γλέντι που έγινε στο γάμο της ξαδέρφης μου όλοι οι συγγενείς έφαγαν ήπιαν τραγούδησαν και χόρεψαν.

Η παραλία ήταν γεμάτη από χαρτοσακούλες μεταλλικά κουτιά αναψυκτικών μπουκάλια μπίρας πακέτα τσιγάρων και ό,τι άλλο μπορείς να φανταστείς.

Ανέβηκα προσεκτικά την ξύλινη σκάλα άνοιξα την πόρτα μπήκα μέσα και εκεί με περίμενε μία δυσάρεστη έκπληξη.

Προχθές με το σχολείο επισκεφτήκαμε τον Παρθενώνα το τελειότερο ίσως δημιούργημα του ανθρώπου.

Ο κύριος Αντώνης ο δάσκαλος της τάξης μας δεν ήρθε χθες σχολείο γιατί ήταν άρρωστος.

Όταν φτάσαμε στο εκκλησάκι του Αϊ-Λια το χωριό δε φαινόταν πια.

Ψηλά από την κορυφή του βουνού, βλέπαμε βαρκούλες καΐκια τρεχαντήρια
μαούνες και βαπόρια να αρμενίζουν το πέλαγος.
Θα πάμε στο νησί μόλις κλείσουν τα σχολεία.
Νύσταζε τόσο που τον πήρε ο ύπνος στην καρέκλα.
Να διαβάζεις να κάνεις τις ασκήσεις σου και να παρακολουθείς τη δασκάλα με
προσοχή αν θέλεις να προοδεύσεις.
Το ξύλο χρησιμοποιείται για να φτιάχνουν έπιπλα κουτιά βαρέλια κουπιά
καλάθια κ.λ.π.

Ασκήσεις

205) Γράψε δίπλα στις προτάσεις αν το όπου δηλώνει τόπο ή χρόνο:

Όπου και να πας θα σε βρουν.

Όπου να 'ναι θα φανεί και η φίλη σου.....

Πήγε όπου τον έστειλαν.....

Θα μας ειδοποιήσουν όπου να 'ναι.....

206) Ξαναγράψε τις παρακάτω προτάσεις χρησιμοποιώντας το ούτε...ούτε:

Ο αγωνιστής δεν μπορεί να ξεχάσει τις αδικίες των τυράννων και να
υπομείνει την καταπίεσή τους.

.....
.....

Δεν ήθελα να τους βλέπω και να τους ακούω.

.....

Ο Γιώργος δε σκέφτεται το μέλλον και δεν τον νοιάζει τι θα γίνει.

.....

Γραμματικό φαινόμενο

- ☺ Ευθείς και πλάγιος λόγος
- ☺ Σύνδεση προτάσεων με το σύνδεσμο και και με τη χρήση μετοχικών φράσεων

Ασκήσεις

207) Να υπογραμμίσεις τον ευθύ και να κυκλώσεις τον πλάγιο λόγο:

Γιατί Μαρία δεν πήγες σχολείο σήμερα;

Αν δεν τρως το φαγητό σου, δεν θα μεγαλώσεις.

Ο δάσκαλος του είπε να σηκωθεί και να κλείσει την πόρτα.

Τον ρώτησε γιατί ήρε.

Δώσε μου, Γιάννη το τετράδιό σου.

«Έλα στον πίνακα να λύσεις την άσκηση, Πέτρο», είπε ο δάσκαλος.

Τα παιδιά ρώτησαν τον διευθυντή: «Πότε κύριε θα πάμε εκδρομή;».

Θέλεις να πάμε στον κινηματογράφο;

Ο δάσκαλος του είπε να διαβάσει την έκθεσή του.

Πήγες ποτέ στην Αμερική;

208) Να μετατρέψεις τον πλάγιο λόγο σε ευθύ:

Με ρώτησαν από πού είμαι και γω τους είπα από την Αμερική.

.....
.....

Η μητέρα με ρώτησε μήπως θέλω να φάω.

.....

Ο δάσκαλος μου είπε να σβήσω τον πίνακα.

.....

Ο πατέρας με ρώτησε πως έγραψα στο διαγώνισμα.

.....

Ο φίλος μου με ρώτησε τι θα κάνω το απόγευμα και γω του απάντησα ότι θα βγω με τη μητέρα μου έξω για ψώνια.

.....

.....

209) Να μετατρέψεις τον παρακάτω διάλογο σε πλάγιο λόγο:

-Γεια σου, παππούλη.

-Γεια σας παιδιά. Από πού έρχεστε;

-από την Αθήνα.

-Και για πού με το καλό το βάλατε;

-Πάμε μία μικρή εκδρομή στο δάσος.

-Στο δάσος; Α! είναι πολύ όμορφο αυτήν την εποχή. Προσέξτε μόνο να μη χαθείτε. Να μη βγείτε καθόλου από το μονοπάτι.

-Ευχαριστούμε, παππούλη, για τη συμβουλή. Δε θα την ξεχάσουμε.

-Μπράβο παιδιά μου. Εύχομαι να περάσετε ωραία στο χωριό μας.

-Ευχαριστούμε παππούλη. Να 'σαι καλά. Πρέπει να φύγουμε όμως, τώρα.

-Στο καλό παιδιά. Ο Θεός να σας φυλάει.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

210) Να συνδέσεις τις παρακάτω προτάσεις πρώτα με το σύνδεσμο και και μετά με μετοχική φράση:

Ο αδερφός μου διάβαζε τα μαθήματά του. Άκουγε μουσική.

.....
.....

Πήγαινε καθημερινά στο εργαστήριο. Μάθαινε την τέχνη της γλυπτικής.

.....
.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Μετασχηματισμός προτάσεων

Ασκήσεις

211) Να μετασχηματίσεις τις προτάσεις:

Τον βοηθούσαν οι γονείς του, τον βοηθούσαν και οι θείοι του.

.....

Δεν ξέρω αν έφταιγε αυτός ή ήταν δικά μου το λάθος.

Αναρωτιέμαι αν

Με τι λόγια να πω πως ένιωσα...

Αυτό που ένιωσα.....

Δυσκολεύομαι να

212) Να γράψεις την ονομαστική ενικού και πληθυντικού των
επαγγελματικών ουσιαστικών που παράγονται από τα ουσιαστικά:

καφές/.....

ψάρι/.....

φούρνος/.....

κάρβουνο/.....

αποθήκη/.....

Μύλος/.....

213) Να βάλεις κόμμα όπου χρειάζεται:

Το σύνταγμα της χώρας προστατεύει τη ζωή την ασφάλεια την ελευθερία και την ιδιοκτησία των πολιτών.

Πήγαμε στη θάλασσα κάναμε μπάνιο παίξαμε μπάλα φάγαμε και επιστρέψαμε αργά το απόγευμα σπίτι μας.

Δεν μπόρεσε να έρθει γιατί ήταν πολύ κουρασμένος.

Ήταν και η Μαρία η αδερφή του Πέτρου στη χθεσινή γιορτή.

Αν έχεις κάποιο πρόβλημα να μου το πεις.

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Σύνδεση προτάσεων με το που

Το **που** χρησιμοποιείται συχνά ως **αναφορική αντωνυμία** ή **αναφορικό επίρρημα** και εισάγει **δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις**.

Ασκήσεις

214) Να συνδέσεις τις προτάσεις με το που, προσέχοντας που θα βάλεις κόμμα:

Αγαπάει πολύ τη μητέρα της. Η μητέρα της πέρασε πολλά βάσανα για να τη μεγαλώσει.

.....
.....

Ο Νίκος έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στην Αγγλία. Ο Νίκος είναι καθηγητής πανεπιστημίου.

.....
.....

Θα ταξιδέψεις τελικά με το τρένο. Το τρένο θα φύγει τα ξημερώματα.

.....

Το σπίτι τους είναι πολύ μεγάλο. Το σπίτι τους βρίσκεται στην πλαγιά του λόφου.

.....
.....

Θα επισκεφτούμε την Ακρόπολη. Η Ακρόπολη συγκεντρώνει το ενδιαφέρον χιλιάδων τουριστών κάθε χρόνο.

.....
.....

Το χιόνι έχει καλύψει τα πάντα. Το χιόνι άρχισε να πέφτει από χθες το βράδυ.

.....
.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Σύνδεση προτάσεων με το όπου

Το **όπου** είναι αναφορικό επίρρημα που δηλώνει τόπο και εισάγει, όπως το **που**, δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις.

Ασκήσεις

215) Να συνδέσεις τις προτάσεις με το όπου ή το που, προσέχοντας που θα βάλεις κόμμα:

Πήγαν όλοι στον τόπο της τραγωδίας. Εκεί χάθηκαν άδικα πολλές ανθρώπινες ζωές.

.....
.....

Πήγαν όλοι στον τόπο της τραγωδίας. Η τραγωδία αυτή συγκλόνησε την κοινή γνώμη πριν από δύο χρόνια.

.....
.....
Στην περιοχή του Κεραμικού ανακαλύφτηκε ένας ακόμη τάφος. Εκεί βρίσκεται το αρχαίο νεκροταφείο.

.....
.....
Στην περιοχή του Κεραμικού συνεχίζονται οι ανασκαφές. Η περιοχή αυτή είναι γεμάτη από αρχαίους τάφους.

.....
.....
216) Να συνδέσεις τις παρακάτω προτάσεις με το ούτε και με το ούτε...ούτε, προσέχοντας που θα βάλεις κόμμα:

Δεν είχαν ηλεκτρικό ρεύμα. Δεν ήξεραν πως υπήρχε καν.

α).....
β).....

Δεν πηγαίνουν πουθενά. Δε δέχονται επισκέψεις στο σπίτι.

α).....
β).....

Δεν ήταν άρρωστος. Δεν είχε κάποια δουλειά.

α).....
β).....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Συνώνυμα - αντίθετα

Ασκήσεις

217) Να ταξινομήσεις τις παρακάτω λέξεις στην αντίστοιχη στήλη:

ενδιαφέρον - αδιαφορία, κοντεύω - πλησιάζω, βαδίζω-περπατώ, άφθονος-λιγοστός, ζωή-βίος, εμφανίζομαι-εξαφανίζομαι, πυκνός-αραιός, πυκνός-δασύς, ωφέλιμος-χρήσιμος, ωφέλιμος-ανώφελος, μιλώ-σιωπώ, βελτίωση-καλύτερευση, απογοήτευση-ικανοποίηση, παράξενος-ασυνήθιστος

Συνώνυμες.....

.....

.....

Αντίθετες.....

.....

.....

218) Γράψε δίπλα στις προτάσεις αν είναι κυριολεξίες ή μεταφορές:

Ο ήλιος είναι λαμπερός.

Είναι λαμπερός σαν τον ήλιο.

Τελείωσε γρήγορα τη δουλειά του.

Είναι γρήγορος σαν το λαγό.

Τα σύννεφα έμοιαζαν με προβατάκια στη βοσκή.

Όπως η λουλουδιασμένη άνοιξη να 'ναι η ζωή του.

Έκανε λες και ήταν θηρίο σε κλουβί.

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Χρήση του κόμματος σε δευτερεύουσες προτάσεις

Οι δευτερεύουσες προτάσεις που χωρίζονται συνήθως με κόμμα από τις κύριες προτάσεις είτε προηγούνται είτε ακολουθούν και είναι οι εξής:

Δευτερεύουσες τελικές (αρχίζουν με το για να)

Δευτερεύουσες χρονικές (αρχίζουν με τα όποτε, όσο)

Δευτερεύουσες εναντιωματικές (αρχίζουν με τα ενώ, μόλο που)

Ασκήσεις

219) Βάλε κόμμα στις παρακάτω προτάσεις όπου χρειάζεται και γράψε τι είδους είναι οι υπογραμμισμένες προτάσεις:

Αγόρασε το αυτοκίνητο για να πηγαίνει στη δουλειά του.

.....

Όποτε έφευγε ταξίδι τον συνόδευαν όλοι στη δουλειά του.

.....

Ενώ εγώ δούλευα αυτός κοιμόταν.

.....

Γιατί βγαίνεις μαζί της μόλο που δεν τη συμπαθείς;

.....

Γραμματικό φαινόμενο

☺ Τα επιφωνήματα - οι επιφωνηματικές εκφράσεις

Ασκήσεις

220) Ταξινόμησε τα επιφωνήματα της παρένθεσης ανάλογα με το τι εκφράζουν:

(άντε!, μαρς!, αλτ!, στοπ!, αλίμονο!, αχαχούχα!, είθε!, πα πα πα!, α μπα!, χμ!, α!, ποπο!, μακάρι!, άμποτε!, ε!, αχαχούχα!, ο!, όχου!, οχ!, εύγε!, μπράβο!, ουφ!, πουφ!, ου!)

θαυμασμό :.....
.....

απορία :.....
.....

πόνο, λύπη :.....
.....

ειρωνία :.....
.....

ευχή :.....
.....

έπαινο :.....
.....

κάλεσμα :.....
.....

στενοχώρια, αηδία :.....
.....

παρακίνηση :.....
.....

άρνηση :.....
.....

αβεβαιότητα :.....
.....

περίπαιγμα :.....

.....
221) Να ξαναγράψεις τις παρακάτω προτάσεις αντικαθιστώντας την υπογραμμισμένη λέξη ή φράση με κάποια από αυτές που βρίσκονται στην παρένθεση:

(ήμουν δεν ήμουν, εκτός από, δεν είμαι σίγουρος, μου είναι δύσκολο)
Δεν είχαν μόνο τρόφιμα, είχαν και είδη καπνού.

.....
Με τι λόγια να σας περιγράψω το μέγεθος της καταστροφής.

.....
Αναρωτιέμαι αν είχε δίκιο ή άδικο.

.....
Τότε που τα έμαθα αυτά δεν ήμουν πάνω από 15 χρονών.

.....
222) Να συνδέσεις τα παρακάτω ζευγάρια λέξεων, χρησιμοποιώντας τις λέξεις που δίνονται στις παρενθέσεις:

Έπρεπε να ξυπνήσω πολύ πρωί. Ξάπλωσα νωρίς.

(Γι αυτό).....

(γιατί).....

Τηλεόραση δεν είχαμε, Δεν ξέραμε ότι υπάρχει καν.

(ούτε).....

ούτε...ούτε).....

Επαναληπτικές Ασκήσεις

223) Να συνδέσεις τα παρακάτω ζευγάρια λέξεων με την αντωνυμία ο οποίος, η οποία, το οποίο προσέχοντας που θα βάλεις κόμμα:

Από την κορυφή του βουνού βλέπαμε τον κάμφο. Αυτός έμοιαζε με πράσινο πέλαγος.

.....
.....

Να μιλήσεις για το θέμα με άλλο μηχανικό. Σ' αυτόν ανατέθηκε η μελέτη του έργου.

.....
.....

224) Να ξαναγράψεις τις παρακάτω προτάσεις μετατρέποντας τις υπογραμμισμένες ρηματικές φράσεις σε ονοματικές:

Όταν ανατέλλει ο ήλιος, οι βάρκες βγαίνουν στο λιμάνι.

.....

Ακούμε τα κύματα που παφλάζουν άγρια.

.....

Περιμένουμε με λαχτάρα να έρθει το καλοκαίρι.

.....

Ανέβηκε στην κορυφή του βουνού, πριν βασιλέψει ο ήλιος.

.....

225) Να συνδέσεις τις προτάσεις με το αντί, προσέχοντας που θα βάλεις κόμμα:

Τα παιδιά δεν κάθισαν να διαβάσουν. Πήγαν για παιχνίδι.

.....

Το απόγευμα δεν έπινε καφέ. Έπινε τσάι.

.....

Οι συγγενείς τους δεν τους καλωσόρισαν. Τους έδιωξαν.

.....

226) Βάλε σε αλφαβητική σειρά τις παρακάτω λέξεις:

Λογικός, λογαριασμός, λογιστήριο, λογαριάζω, λόγια, λοιπόν, λόγχη,
λογοτέχνης, λόγγος, λογισμός, λογομαχώ, λογής

.....

.....